

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

04.01 –МКР. 822“З”2023.09.24. 14. ПД

ТИНКА СВЯТОСЛАВА ЙОСИПОВИЧА

2024 р.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

ННІ неперервної освіти і туризму

УДК 351/354:005.5

ПОГОДЖЕНО
Директор
ННІ неперервної освіти і туризму

Іван ГРИЦЕНКО

_____ (підпис)

“ _____ » _____ 2024 р.

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
В. о. завідувача кафедри публічного
управління, менеджменту інноваційної
діяльності та дорадництва

Сергій ПРИЛІПКО

_____ (підпис)

“ _____ » _____ 2024 р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: “Громадський контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування”

Спеціальність 281 “Публічне управління та адміністрування”

Освітня програма “Публічне управління та адміністрування”

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

Гарант освітньої програми

д. держ.упр., доцент

Оксана ЄВСЮКОВА

_____ (підпис)

Керівник магістерської

кваліфікаційної роботи

д.пол.н. професор

_____ (підпис)

МИКОЛА ТОМЕНКО

Виконав

_____ (підпис)

СВЯТОСЛАВ ТИНКО

КИЇВ – 2024

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ**

ННІ неперервної освіти і туризму

ЗАТВЕРДЖУЮ

**В.о. завідувача кафедри публічного управління,
менеджменту інноваційної діяльності
та дорадництва**

д. держ.упр., доцент _____ Сергій ПРИЛІШКО
«12» грудня 2023 року

ЗАВДАННЯ

**ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТУ
Тинку Святославу Йосиповичу**

Спеціальність **281 «Публічне управління та адміністрування»**
(шифр і назва)

Освітня програма **«Публічне управління та адміністрування»**

Орієнтація освітньої програми **освітньо-професійна**

Тема магістерської кваліфікаційної роботи: **“Громадський контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування”**

затверджена наказом ректора НУБіП України від 24.09.2024 р. № 822 «З»

Термін подання завершеної роботи на кафедру 2024.10.28
Рік, місяць, число

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи: нормативно-правові акти, монографічна література, наукові статті вітчизняних та зарубіжних учених з питань функціонування механізмів, методів та інструментів підвищення мотивації публічних службовців.

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Дослідити теоретико-методичні основи діяльності органів місцевого самоврядування в Україні та феномен громадського контролю.
2. Проаналізувати практики застосування громадського контролю в системі місцевого самоврядування в Україні
3. Розробити рекомендації підвищення дієвості громадського контролю в органах місцевого самоврядування в Україні.

Дата видачі завдання «12» грудня 2023 р.

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи _____ **Микола ТОМЕНКО**

Завдання прийняла до виконання _____ **Святослав ТИНКО**

РЕФЕРАТ

Тинко С.Й. Громадський контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування: магістер. робота: спец. 281 “Публічне управління та адміністрування” / Тинко Святослав Йосипович; НУБіП України; каф. публічного управління, менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва; керівник М.В. Томенко, д.політ.н., професор – Київ, 2024. – 103 с.

Анотація. Визначено сутність громадського контролю в системі місцевого самоврядування. Досліджено правові засади громадського контролю в Україні та їх відповідність сучасним викликам. Здійснено оцінку ролі громадських організацій та ініціатив у контролі діяльності місцевих органів влади. Проаналізовано застосування громадського контролю у Висоцькій ОТГ та виявлено основні проблеми та шляхи їх вирішення. Підготовлено рекомендації щодо вдосконалення механізмів громадського контролю в громадах.

Ключові слова : публічне управління, система місцевого самоврядування в Україні, інститути громадянського суспільства, механізми громадського контролю.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ...11	11
1.1. Поняття та сутність громадського контролю.....	11
1.2. Правові основи громадського контролю в Україні.....	15
1.3. Ролі та функції громадських організацій у контролі за діяльністю органів місцевого самоврядування.....	21
1.4. Механізми та інструменти громадського контролю.....	26
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА ПРИКЛАДІ ВИСОЦЬОЇ ОТГ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....31	31
2.1. Загальна характеристика Висоцької ОТГ Рівненської області.....	31
2.2. Структура і функції органів місцевого самоврядування у Висоцькій ОТГ.....	36
2.3. Оцінка ефективності діяльності органів місцевого самоврядування.....	40
2.4. Проблеми та виклики, з якими стикаються органи місцевого самоврядування.....	42
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИКА ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ НА ПРИКЛАДІ ВИСОЦЬОЇ ОТГ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....51	51
3.1. Досвід громадських ініціатив у контролі за діяльністю органів місцевого самоврядування.....	51
3.2. Аналіз механізмів взаємодії між громадськістю та органами влади.....	57
3.3. Ефективність громадського контролю: результати та рекомендації.....	61
3.4. Приклади успішного громадського контролю у Висоцькій ОТГ....	65

РОЗДІЛ 4. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ.....	68
4.1. Удосконалення правового забезпечення громадського контролю...	68
4.2. Розвиток співпраці між органами місцевого самоврядування та громадськістю.....	70
4.3. Впровадження нових механізмів громадського контролю.....	73
4.4. Рекомендації щодо підвищення обізнаності населення.....	76
ВИСНОВКИ.....	94
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	97

ВСТУП

Актуальність теми. Громадський контроль над функціонуванням органів місцевого самоврядування є важливим чинником зміцнення демократичних процесів, особливо в умовах активної децентралізації, яка в останні роки набула значної уваги в Україні. У ході децентралізаційної реформи об'єднані територіальні громади (ОТГ) отримали нові повноваження щодо управління місцевими справами та розпорядження бюджетом, що збільшило їхню відповідальність. Це також сприяло активнішій взаємодії між громадянами та органами місцевої влади. Важливу роль у цьому процесі відіграє громадський контроль, який спрямований на забезпечення підзвітності влади, прозорості її дій і запобігання корупційним ризикам.

З урахуванням децентралізаційних перетворень громадський контроль виступає механізмом залучення громадян до процесів управління. Без активної участі громадськості в контролі є ризик неефективного використання ресурсів і прийняття рішень, що не відповідають потребам місцевих жителів. Значення теми полягає в тому, що залучення громадян до контролю за діяльністю влади підвищує рівень довіри до місцевого самоврядування і стимулює розвиток громадянської свідомості [31].

На прикладі Висоцької об'єднаної територіальної громади Рівненської області можна розглянути, як децентралізація впливає на процеси громадського контролю, з якими труднощами стикаються громади і які є можливості для покращення цих механізмів. Це дослідження дозволяє оцінити конкретну ситуацію на місцевому рівні та ефективність громадського контролю в умовах реформи.

Питання громадського контролю активно досліджуються в науковій літературі. В українських дослідженнях О. В. Оболенський вивчає процеси реформування місцевої влади, підкреслюючи важливість прозорості в роботі державних структур. В. М. Кравець розглядає правові аспекти місцевого самоврядування, особливо роль громадських організацій у контролі. Л. М.

Вакуленко акцентує увагу на важливості громадської участі у процесах прийняття рішень на місцях.

Серед іноземних досліджень, на кшталт робіт Джона Бейлі і Марка Шпіля, увага приділяється громадському контролю як інструменту зниження корупції та підвищення прозорості управління. Їхні дослідження показують, що активна участь населення у моніторингу діяльності влади значно знижує корупційні ризики і підвищує ефективність використання бюджетних коштів.

Попри велику кількість досліджень, проблематика громадського контролю у малих громадах, таких як Висоцька ОТГ, залишається мало вивченою. Тут діють особливі умови, зокрема обмежені ресурси, недостатній кадровий потенціал і низький рівень активності населення. Ці фактори вимагають додаткового дослідження для розробки дієвих рекомендацій щодо підвищення ефективності контролю.

Об'єктом дослідження виступає діяльність органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації.

Предметом є механізми громадського контролю за їхньою роботою на прикладі Висоцької ОТГ Рівненської області.

Метою роботи є оцінка ефективності громадського контролю в умовах децентралізації та розробка практичних рекомендацій для його покращення на прикладі конкретної громади.

Основні завдання дослідження:

- визначити сутність громадського контролю в системі місцевого самоврядування.
- дослідити правові засади громадського контролю в Україні та їх відповідність сучасним викликам.
- оцінити роль громадських організацій та ініціатив у контролі діяльності місцевих органів влади.
- провести аналіз громадського контролю у Висоцькій ОТГ, виявити основні проблеми та шляхи їх вирішення.

- оцінити ефективність взаємодії між громадськістю та органами місцевого самоврядування.

- надати рекомендації щодо вдосконалення механізмів громадського контролю в громадах.

У дослідженні використовувалися різні **методи**, зокрема аналіз, синтез і порівняльний аналіз, для вивчення теоретичних засад і нормативної бази. Практичну частину дослідження складала опитування мешканців Висоцької ОТГ, результати яких піддавалися статистичній обробці.

Теоретичне значення дослідження полягає у розширенні знань про механізми громадського контролю в умовах децентралізації. Отримані результати можуть бути основою для подальших наукових досліджень.

Практична цінність роботи полягає у розробці рекомендацій для покращення процесів громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування. Результати можуть бути використані для покращення ефективності прийняття рішень на місцевому рівні.

Робота структурована у вступ, чотири розділи, висновки та список використаних джерел. У першому розділі розглянуто теоретичні аспекти громадського контролю. Другий розділ присвячений аналізу діяльності Висоцької ОТГ. У третьому розділі проаналізовано механізми громадського контролю, а четвертий містить практичні рекомендації щодо його покращення.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ

1.1. Поняття та сутність громадського контролю

Громадський контроль є важливим елементом сучасної демократії, і його значення стає все більш актуальним у контексті трансформацій, які відбуваються у державних і суспільних структурах. Визначення громадського контролю є багатограним, і воно часто залежить від конкретного контексту, у якому цей контроль здійснюється. Як зазначено в енциклопедії державного управління, громадський контроль є формою участі громадян у процесах управління, що спрямовані на покращення роботи органів публічної влади та інших структур, що надають соціальні послуги. Відповідно до «Великого тлумачного словника сучасної української мови», контроль трактують як перевірку відповідності контрольованих об'єктів певним вимогам, а також як нагляд за конкретними особами чи процесами. Таке розуміння дозволяє поглиблено аналізувати суть цього явища, звертаючи увагу на важливі аспекти взаємодії громадян із органами влади [47].

З огляду на це, контроль можна розглядати як складну систему перевірки, нагляду і оцінки, що здійснюється різними суб'єктами (як державними, так і громадськими), а також націлену на забезпечення дотримання законності та ефективного функціонування інститутів влади. Однак є важливе зауваження: не всі визначення громадського контролю здатні охопити його всю сутність. Як зазначають О.С. Яромлович і Л.І. Мартинов, громадський контроль не є лише формальним процесом перевірки чи спостереження. Це активний механізм, що дозволяє громадянам впливати на процеси управління, здійснюючи контроль за виконанням державних функцій. Таке визначення громадського контролю не лише збагачує теоретичний аспект його розуміння, але й підкреслює важливість його ролі в підтримці стабільності та ефективності державних інститутів.

За тлумаченням «Великого тлумачного словника сучасної української мови», контроль має кілька значень: перевірка відповідності певним стандартам чи вимогам, спостереження за конкретними об'єктами та особами, а також облік і нагляд за діяльністю установ. У широкому сенсі, контроль можна трактувати як процес, що охоплює перевірку, оцінку та коригування діяльності в різних сферах. Таким чином, громадський контроль можна охарактеризувати як перевірку виконання владних функцій державними структурами, що забезпечує їх відповідність вимогам закону і нормам соціальної справедливості [9].

Розглядаючи громадський контроль, можна виділити його основні характеристики: активна участь громадян у процесах публічного управління, забезпечення контролю за діяльністю органів влади, а також спостереження за виконанням норм права та етики. Важливою особливістю громадського контролю є те, що він здійснюється не тільки через формальні інструменти, а й через активну участь громадян у прийнятті рішень, моніторинг та зворотний зв'язок з органами влади.

У свою чергу, вчені, такі як В.Ф. Погребняк, вважають, що громадський контроль можна трактувати як специфічну форму перевірки діяльності органів публічної влади, за допомогою якої відбувається оцінка їхньої діяльності з точки зору відповідності інтересам громадян, а також ефективності у досягненні соціальних цілей. Оскільки громадський контроль в основному спрямований на забезпечення законності, прозорості та відповідальності органів влади, він також має великий потенціал у запобіганні корупційним діям і інших правопорушень.

Важливу роль у розумінні громадського контролю відіграють погляди вітчизняних вчених, таких як С.Ф. Денисюк, який зазначає, що громадський контроль є важливим елементом правової держави, адже він забезпечує рівність громадян і державних структур перед законом. Це дозволяє громадянам контролювати діяльність державних органів, забезпечуючи тим самим дотримання прав людини та соціальних норм. Однак важливо

зазначити, що громадський контроль має певні обмеження. Як підкреслює О.В. Кузьменко, він не має державно-владного характеру, а рішення громадських організацій часто носять рекомендаційний характер, що не позбавляє його значення, але вказує на необхідність більш тісної взаємодії з державними органами [64].

Аналізуючи різні підходи до громадського контролю, можна дійти висновку, що він є важливим інструментом участі громадян у процесах публічного управління. Як зазначають С.І. Бородій та А.І. Чернуха, громадський контроль дозволяє вирішувати питання відповідальності та прозорості, а також сприяє активному залученню населення до управлінських процесів, що відбуваються на всіх рівнях влади. Відтак, цей контроль не тільки контролює діяльність органів влади, але й допомагає створювати механізми зворотного зв'язку, що дають можливість державним органам оперативно реагувати на соціальні запити та зміни у суспільному житті.

Важливе значення має й думка В.К. Колпакова, який підкреслює, що громадський контроль здійснюється через громадянські ініціативи, які допомагають сприяти підвищенню рівня демократичних процесів у державі. Це розуміння громадського контролю відкриває нові можливості для участі громадян у виробленні політичних рішень, що мають важливе значення для розвитку демократичного суспільства. Інститут громадського контролю також є важливим механізмом взаємодії між державою та громадянським суспільством, що сприяє ефективному управлінню на всіх рівнях [78].

Однією з основних особливостей громадського контролю є його здатність не лише до формальної перевірки або спостереження, а й до реального впливу на процеси публічного управління. Вітчизняні науковці, такі як А.С. Соловйова, зазначають, що громадський контроль має здатність змінювати результати роботи органів публічної влади, оскільки він включає в себе елементи участі громадян у визначенні основних напрямків політики та контролю за їх реалізацією. Це дозволяє досягти більш високої ефективності

управлінських процесів і забезпечити більш справедливе і збалансоване розподілення ресурсів.

С.Ф. Денисюк підкреслює, що громадський контроль є важливим елементом правової держави. Це форма нагляду, що передбачає рівність громадян та державних структур перед законом, відповідальність як для громадян, так і для органів влади за дотримання законності. Власне, громадський контроль у вузькому сенсі є механізмом оцінки ефективності виконання державних завдань, дотримання соціальних норм та коригування виявлених порушень.

Важливим аспектом громадського контролю є його роль у розвитку демократії, адже він забезпечує залучення громадян до управлінських процесів, що безпосередньо впливають на суспільство і державу. Згідно з визначенням Юридичної енциклопедії, громадський контроль є важливим інструментом у реалізації демократичних принципів та забезпеченні законності у діяльності виконавчих органів влади. Водночас, на думку В.К. Колпакова і О.В. Кузьменка, громадський контроль відрізняється від інших видів контролю тим, що не має державного характеру, і рішення громадських організацій, як правило, носять лише рекомендаційний характер [45].

Це підтверджує важливість громадського контролю як інструменту впливу громадян на діяльність органів влади, що дозволяє забезпечити прозорість і ефективність їх роботи. Окрім цього, громадський контроль сприяє розвитку правової держави, де органи влади несуть відповідальність за свою діяльність і враховують права людини.

А.О. Неугодніков визначає громадський контроль як активну діяльність громадян, спрямовану на перевірку діяльності публічних установ. За його словами, цей вид контролю дає можливість громадянам перевіряти дотримання законів і норм міжнародного права з боку державних структур. Позиція С. Новікова також заслуговує на увагу, адже він трактує громадський контроль як інституційну систему, через яку громадське суспільство може здійснювати нагляд за виборчим процесом і виявляти порушення.

Також важливе розуміння громадського контролю через дві категорії, як зазначає Л. Рогатіна. У вузькому сенсі він передбачає контроль за діяльністю органів влади для виявлення зловживань, а в ширшому — участь громадянського суспільства в розробці політичних напрямків та їх контролю за реалізацією [54].

Таким чином, громадський контроль виступає важливим інструментом реалізації демократичних процесів в Україні, оскільки він забезпечує контроль за діяльністю органів влади, сприяє прозорості їхніх рішень і створює додаткові механізми для забезпечення законності та правопорядку. У майбутньому, з урахуванням розвитку технологій і зміни суспільних умов, громадський контроль, без сумніву, стане ще більш важливим інструментом для ефективного управління, який дозволить громадянам активніше впливати на процеси ухвалення рішень і забезпечення добробуту в державі.

Не менш важливим є те, що громадський контроль повинен доповнювати державний контроль, що забезпечує баланс у системі управління. Це допомагає забезпечити не лише правову, але й соціальну справедливість у процесах управління на всіх рівнях, від місцевого до національного.

У рамках української реформи децентралізації громадський контроль є ключовим елементом, що сприяє підвищенню рівня демократичних процесів на місцевому рівні. Він не лише формує довіру до органів влади, але й підтримує розвиток громадянського суспільства, що є основою для побудови прозорої і підзвітної системи управління.

1.2. Правові основи громадського контролю в Україні

Громадський контроль в Україні є важливим механізмом забезпечення прозорості та підзвітності державних органів, що ґрунтується на правовому регулюванні, закріпленому у різних документах. Цей контроль виконується через систему норм і правил, які забезпечують громадянам можливість

активно впливати на роботу як державних установ, так і органів місцевого самоврядування. Правові документи, що регулюють таку діяльність, гарантують громадянам право на моніторинг рішень і дій влади, спрямованих на ефективне управління суспільними справами. Громадський контроль є однією з базових умов демократії, оскільки дозволяє пересічним громадянам брати участь у державних процесах і контролювати відповідність дій влади їхнім інтересам [42].

Однією з основних функцій громадського контролю є сприяння підвищенню відкритості та підзвітності державних структур. Прозорість дій органів влади допомагає знизити ризики корупції, підвищуючи ефективність управління державними ресурсами та сприяючи більш раціональному використанню бюджетних коштів. Відкритий доступ до інформації дозволяє громадянам робити обґрунтовані висновки щодо діяльності представників влади, а також підвищує рівень довіри до державних інституцій.

Основним документом, що регулює громадський контроль, є Конституція України. Цей документ надає громадянам права на участь у державному управлінні та контроль за діяльністю державних органів. Згідно з Конституцією, народ є джерелом влади в Україні, що означає, що кожен громадянин має право впливати на рішення, які приймаються на державному рівні. Це право втілюється через участь у виборах, референдумах, а також через безпосередню можливість здійснювати нагляд за діяльністю органів влади [67].

Окрім Конституції, існує низка законів та підзаконних актів, які регламентують конкретні аспекти громадського контролю. Наприклад, закон "Про доступ до публічної інформації" визначає механізми отримання громадянами інформації про діяльність органів влади, зокрема фінансові звіти, рішення, що ухвалюються, та інші важливі документи. Така інформаційна відкритість є важливою умовою для здійснення ефективного контролю, оскільки дозволяє громадянам оцінювати дії влади на основі фактичних даних.

Ще одним важливим правовим актом є закон "Про місцеве самоврядування", який дозволяє громадянам здійснювати нагляд за діяльністю місцевих органів влади. Громадський контроль на місцевому рівні забезпечується через механізми громадських слухань, консультацій та інших форм участі громадян у прийнятті рішень. Це дозволяє місцевим громадам безпосередньо впливати на управління їхньою територією та контролювати виконання рішень, що стосуються розвитку місцевої інфраструктури, освіти, охорони здоров'я та інших сфер [82].

Закон "Про громадські об'єднання" відіграє ключову роль у формуванні правової основи для діяльності громадських організацій у сфері контролю за державними органами. Він надає громадським об'єднанням широкі можливості для ініціювання та участі в процесах нагляду за діяльністю влади. Зокрема, закон дозволяє організаціям виступати з ініціативами щодо контролю за дотриманням законодавства державними установами, залучатися до процесу формування державної політики, а також брати участь у громадських консультаціях. Це створює умови для реальної взаємодії між владою та суспільством, де громадські організації можуть впливати на ухвалення рішень, що стосуються ключових соціальних, економічних та політичних питань.

Закон також сприяє розвитку громадської активності, надаючи можливість громадським об'єднанням формально долучатися до процесу моніторингу за діями органів влади. Це стосується як загальнонаціональних питань, так і локальних ініціатив на рівні громад. Громадські організації можуть здійснювати аудит проектів, що фінансуються з державного бюджету, або оцінювати ефективність виконання державних програм. Такий підхід забезпечує демократичну участь громадян у державному управлінні та підвищує підзвітність державних органів [41].

Закон "Про доступ до публічної інформації" є ще одним важливим інструментом громадського контролю, що спрямований на підвищення прозорості діяльності державних структур. Він надає громадянам право на

вільний доступ до інформації про діяльність органів державної влади, що значно спрощує можливість здійснювати моніторинг та контроль. Цей закон відкриває широкі можливості для аналізу та перевірки рішень, ухвалених державними установами, надаючи громадянам і громадським організаціям можливість отримувати дані про використання бюджетних коштів, ухвалені закони та інші нормативні акти.

Однією з важливих функцій закону є забезпечення можливості перевірки діяльності влади на предмет ефективності та законності. Громадяни можуть звертатися з запитом до органів влади для отримання інформації про конкретні рішення або дії, що дає змогу виявляти можливі порушення чи нецільове використання ресурсів. Закон також передбачає, що вся публічна інформація повинна бути доступною у форматі, зручному для аналізу та використання, що підвищує прозорість і відповідальність влади перед громадянами [68].

Закон "Про основи національної безпеки України" підкреслює значення громадського контролю у забезпеченні безпеки держави, особливо в умовах сучасних загроз, включаючи корупцію та неефективність у державному управлінні. Цей закон закріплює положення, що сприяють залученню громадян та громадських організацій до моніторингу і оцінки заходів, які вживаються для захисту національної безпеки. В умовах нестабільності або зовнішніх загроз громадський контроль може стати важливим інструментом для своєчасного виявлення проблем у функціонуванні державних інститутів, що впливають на безпеку країни.

Корупція є однією з головних загроз національній безпеці, і ефективний громадський контроль допомагає її запобігати. Закон дозволяє громадським організаціям і громадянам виявляти корупційні схеми, звертатися до правоохоронних органів і сприяти розслідуванням, що підвищує ефективність антикорупційної політики. Контроль за діяльністю державних органів також сприяє кращому управлінню державними ресурсами, підвищенню

ефективності використання коштів та загальному зміцненню державних інститутів.

Закон "Про державний фінансовий контроль" відіграє центральну роль у забезпеченні прозорості та ефективності використання державних фінансів, закріплюючи важливі механізми для залучення громадян і громадських організацій до процесу моніторингу бюджетних коштів. Це надає можливість громадськості перевіряти, як державні ресурси розподіляються і використовуються, а також виявляти порушення та зловживання у фінансовій сфері. Завдяки цьому закону громадськість може отримати доступ до даних про державні витрати, проводити незалежні розслідування щодо коректності фінансових операцій і висвітлювати результати для широкого загалу. Такий підхід допомагає запобігати нецільовому використанню державних ресурсів, а також забезпечує прозорість і підзвітність органів державної влади в питаннях фінансового управління [77].

На місцевому рівні громадський контроль регулюється Законом "Про місцеве самоврядування", який гарантує громадянам право впливати на рішення місцевих органів влади і здійснювати нагляд за їх діяльністю. Закон передбачає активну участь громадян у процесах ухвалення рішень, що стосуються місцевого управління, і дозволяє використовувати такі механізми, як громадські слухання та консультації з громадськістю. Ці інструменти сприяють тому, що влада враховує думки громадян під час прийняття рішень, що стосуються розвитку територіальних громад, розподілу місцевих бюджетів та вирішення соціально-економічних питань. Участь громадськості на цьому рівні сприяє підвищенню рівня демократизації місцевого управління, зменшенню корупційних ризиків і кращій відповідальності місцевих посадовців.

Закон "Про боротьбу з корупцією" є основним нормативним актом у сфері антикорупційної політики та регулює участь громадян і громадських організацій у контролі за боротьбою з корупцією. Він надає громадськості важливу роль у моніторингу дотримання антикорупційних норм, що

допомагає запобігати корупційним проявам у діяльності органів державної влади. Завдяки цьому закону громадяни мають можливість брати участь у розслідуванні випадків корупції, надсилати відповідні запити до антикорупційних органів, звертатися до правоохоронних структур і вимагати проведення перевірок. Це також створює підґрунтя для прозорості діяльності державних службовців та сприяє підвищенню рівня довіри громадян до антикорупційної політики держави [34].

Окрему увагу слід приділити Закону "Про волонтерську діяльність", який регламентує правовий статус волонтерів і визначає їх як активних учасників громадського контролю в різних сферах суспільного життя. Волонтерські організації часто виступають посередниками між громадянами і владою, виконуючи важливу функцію з моніторингу та оцінки державної політики. Вони активно працюють у таких сферах, як охорона здоров'я, освіта, захист прав людини, надаючи важливі соціальні послуги та сприяючи реалізації державних програм. Волонтери можуть проводити незалежні дослідження, здійснювати аудит виконання державних програм і впливати на поліпшення якості надання державних послуг. Закон забезпечує правовий захист волонтерів і визнає їхній внесок у розвиток суспільства, що робить їх значущими учасниками процесу громадського контролю.

Отже, зазначені закони формують комплексну правову основу для громадського контролю в Україні, сприяючи підвищенню відкритості та підзвітності органів влади, зниженню рівня корупції і підвищенню ефективності державного управління.

Таким чином, громадський контроль в Україні є важливим елементом правового механізму, що забезпечує прозорість та відповідальність державної влади перед суспільством. Він сприяє побудові більш відкритого та підзвітного державного апарату, а також є одним із ключових засобів боротьби з корупцією. Правові документи, які регулюють громадський контроль, створюють умови для активної участі громадян у державному управлінні,

підвищуючи рівень довіри до органів влади та забезпечуючи стабільний розвиток демократичних інститутів.

Отже, правові основи громадського контролю в Україні створюють стабільне підґрунтя для активної участі громадян у процесах управління та нагляду за діяльністю органів влади. Вони забезпечують відкритість і прозорість публічного управління, надаючи громадянам можливість впливати на рішення, які стосуються їхніх прав і інтересів. Це, у свою чергу, сприяє розвитку демократичних інститутів і громадянського суспільства.

1.3. Ролі та функції громадських організацій у контролі за діяльністю органів місцевого самоврядування

Громадські організації виконують важливу роль у здійсненні контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування, що сприяє забезпеченню прозорості, підзвітності та ефективності місцевого управління. Вони є ключовими акторами у підтримці демократичних процесів на місцевому рівні, виконуючи низку функцій, які сприяють підвищенню якості управління та захисту прав громадян [70].

Перша важлива функція громадських організацій у контролі за діяльністю органів місцевого самоврядування полягає в забезпеченні доступу громадян до публічної інформації. Завдяки своїм ініціативам, громадські організації активно працюють над тим, щоб зробити процес управління на місцевому рівні більш прозорим та зрозумілим для мешканців. Вони здійснюють поширення важливої інформації про діяльність органів місцевої влади, що стосується використання бюджетних коштів, а також ухвалених рішень і програм, що мають безпосередній вплив на повсякденне життя громадян.

Громадські організації організовують публічні звіти, інформують громадськість через медіа, соціальні мережі та спеціалізовані платформи. Вони звертають увагу на витрати з місцевих бюджетів, зокрема на те, як саме

використовуються публічні кошти, для яких цілей вони виділяються, чи ефективно реалізуються місцеві програми та проекти. Це дозволяє громадянам оцінювати ефективність роботи місцевих органів влади та приймати обґрунтовані рішення щодо участі в процесах місцевого управління.

Крім того, громадські організації сприяють розповсюдженню інформації, яка має бути доступною згідно із законом, наприклад, щодо проведення тендерів на виконання робіт, розподілу соціальних субсидій або інших заходів, що стосуються бюджету громади. Така діяльність забезпечує належний рівень прозорості в діяльності місцевих органів самоврядування і сприяє запобіганню зловживань [80].

Важливість цієї функції полягає в тому, що надана громадянам інформація допомагає їм краще розуміти, яким чином управлінські рішення впливають на їхнє життя. Вони отримують можливість не лише контролювати витрати публічних коштів, а й брати активну участь у процесах, що мають важливе значення для розвитку їхнього міста чи села, наприклад, через участь у громадських слуханнях, зборі підписів чи іншій активності.

Забезпечення доступу до публічної інформації також сприяє формуванню свідомого суспільства, де громадяни можуть не тільки отримувати необхідну інформацію, а й сприяти її вдосконаленню, виявляти недоліки в місцевому управлінні та вимагати змін у разі необхідності. Таким чином, ця функція громадських організацій є однією з найважливіших у забезпеченні контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування.

Друга важлива функція громадських організацій у контролі за діяльністю органів місцевого самоврядування полягає в їх участі у процесах прийняття рішень. Громадські організації не тільки здійснюють нагляд за діяльністю місцевих органів влади, а й активно взаємодіють із ними, сприяючи впровадженню демократичних практик у процес прийняття рішень. Вони ініціюють громадські слухання, консультації та відкриті обговорення важливих для громади питань, що дозволяє залучати широке коло громадян до процесу формування місцевої політики [14].

Ці організації виступають як посередники між громадою та органами місцевого самоврядування, стимулюючи відкритий діалог. Вони допомагають забезпечити участь різних груп населення, включаючи уразливі категорії, в обговоренні питань, що безпосередньо стосуються їхнього життя, таких як розвиток інфраструктури, екологічні ініціативи, освіта, соціальні послуги та інші важливі для громади аспекти.

Завдяки громадським організаціям, громадяни отримують можливість висловлювати свою думку, брати участь у формуванні політики та вказувати на проблеми, які можуть бути не враховані або недооцінені органами влади. Це створює платформу для більш гнучкого й ефективного вирішення місцевих проблем, адже рішення, що приймаються на основі відкритих консультацій, зазвичай враховують реальні потреби громади.

Такий процес взаємодії дозволяє органам місцевого самоврядування приймати більш збалансовані та обґрунтовані рішення, що сприяють розвитку громади. Це також допомагає забезпечити прозорість у процесах прийняття рішень, дає можливість контролювати виконання місцевих програм і ініціатив, а також сприяє зміцненню довіри між громадянами та органами місцевої влади [5].

Участь громадських організацій у цих процесах також сприяє розвитку громадянського суспільства, оскільки люди відчують свою залученість до управління, мають можливість впливати на зміни, що відбуваються в їхній місцевості, і брати участь у формуванні більш демократичного, відкритого та відповідального управління.

Захист прав та інтересів громадян є однією з ключових функцій громадських організацій, що активно впливають на розвиток місцевих громад. Ці організації виступають адвокатами інтересів місцевих жителів, особливо захищають права найбільш вразливих та соціально незахищених груп населення. До таких категорій можуть належати пенсіонери, діти, люди з інвалідністю, багатодітні родини, бездомні, а також особи, які потрапили в складні соціальні умови. Громадські організації, як правило, мають глибше

розуміння потреб і проблем цих груп, оскільки часто самі є частиною таких спільнот.

Захищаючи інтереси вразливих категорій, громадські організації можуть здійснювати моніторинг дотримання прав цих груп, виявляти порушення та звертатися до органів місцевого самоврядування та державних структур з відповідними заявами, клопотаннями або пропозиціями. Це можуть бути запити щодо забезпечення рівних умов для доступу до соціальних послуг, освіти, медичного обслуговування, а також створення безпечних умов для проживання та розвитку [61].

Крім того, громадські організації мають можливість ініціювати зміни в місцевому законодавстві, орієнтуючись на реальні потреби громадян. Вони можуть працювати над розробкою та вдосконаленням нормативно-правових актів, які полегшують доступ до соціальних послуг для вразливих груп, покращують рівень їхньої соціальної захищеності, а також визначають механізми компенсації або допомоги в разі потреби.

Ще однією важливою сферою діяльності громадських організацій є участь у створенні та реалізації місцевих соціальних програм, спрямованих на підвищення рівня життя та добробуту громади. Це може включати розробку програм по соціальній допомозі, реабілітації, підтримці сімей, а також освітніх та медичних ініціатив. Через активну участь у цих процесах громадські організації мають змогу не лише захищати права окремих осіб, але й створювати умови для соціальної справедливості та рівності на рівні місцевої громади.

Таким чином, громадські організації не лише сприяють захисту прав окремих осіб, але й активно формують політики, спрямовані на поліпшення життя усіх жителів громади, створюючи умови для сталого розвитку і соціальної інтеграції вразливих груп населення.

Однією з важливих функцій громадських організацій є навчання та просвіта громадян щодо їх прав, обов'язків і можливостей впливати на діяльність місцевої влади. Це діяльність, спрямована на підвищення

обізнаності та активності населення в питаннях управління місцевими справами. Така просвітницька робота допомагає громадянам краще розуміти, як функціонують органи місцевого самоврядування, які процеси прийняття рішень відбуваються на місцевому рівні та як вони можуть безпосередньо впливати на ці процеси [6].

Громадські організації організують тренінги, семінари, круглі столи, а також інформаційні кампанії, що дозволяють місцевим жителям отримати нові знання про їхні права та можливості для участі в управлінні громадою. Такі заходи допомагають людям розвивати необхідні навички, що дозволяють ефективно взаємодіяти з органами влади, брати участь у громадських слуханнях, подавати петиції, ініціювати зміни в місцевому законодавстві, а також активно включатися в процеси формування місцевих програм та стратегій.

Завдяки своїй незалежності, а також професіоналізму в організації та проведенні подібних заходів, громадські організації можуть створювати неформальні механізми контролю та співпраці. Це дозволяє громадянам не тільки бути краще обізнаними, але й активно контролювати діяльність місцевої влади. Програми, спрямовані на підвищення громадянської активності, допомагають створювати діалог між громадськістю та місцевими органами самоврядування, забезпечуючи зворотній зв'язок, де громадяни можуть висловлювати свої побажання, вимоги і пропозиції щодо поліпшення умов життя в громаді [20].

Крім того, громадські організації допомагають громадянам розвивати здатність до взаємодії з місцевими органами влади, контролюючи чи виконуються їхні вимоги та інтереси на місцевому рівні. Таким чином, завдяки такій просвітницькій діяльності, громадські організації можуть сприяти більш активній участі громадян у місцевих процесах, забезпечуючи реальний вплив на прийняття рішень і надання послуг, що відповідають інтересам громад.

Таким чином, громадські організації виступають важливими інструментами для зміцнення демократії на місцевому рівні, сприяючи

ефективному управлінню, підвищенню рівня прозорості органів місцевої влади та забезпеченню участі громадян у процесах прийняття рішень, що безпосередньо впливають на їхнє життя.

1.4. Механізми та інструменти громадського контролю

Механізми та інструменти громадського контролю мають надзвичайно важливе значення для забезпечення прозорості та підзвітності органів влади, створюючи реальні можливості для залучення громадян та громадських організацій до процесу прийняття рішень і моніторингу діяльності державних та місцевих структур. Вони дозволяють громадянам активно брати участь у визначенні напрямків розвитку своєї країни, контролювати використання публічних ресурсів і оцінювати ефективність роботи урядових інститутів. Ці механізми сприяють зміцненню демократичних засад, одночасно даючи громадянам ефективні інструменти для захисту своїх прав та інтересів у державних справах [52].

Одним із ключових механізмів громадського контролю є доступ до публічної інформації, що дає змогу громадянам отримувати важливу інформацію про діяльність органів влади, їхні рішення, фінансові витрати та використання державних ресурсів. Зокрема, Закон України «Про доступ до публічної інформації» є основним нормативним актом, що гарантує громадянам право отримувати інформацію, необхідну для здійснення громадського нагляду та контролю за діяльністю влади. Цей закон чітко регламентує процедуру подання запитів на отримання інформації, а також обов'язки органів державної влади щодо надання відповіді в установлені строки, що є важливим для забезпечення прозорості в управлінні.

Доступ до публічної інформації дає змогу громадянам безпосередньо контролювати використання бюджетних коштів, впровадження державних програм та проєктів, а також інші аспекти діяльності органів влади, які безпосередньо впливають на їхнє повсякденне життя. Це дозволяє виявляти

можливі порушення законодавства, неефективне використання ресурсів або навіть випадки корупції. Завдяки такій відкритості громадяни мають можливість не тільки отримувати інформацію, а й активно брати участь у процесах контролю за її правильним використанням [17].

Додатково, цей механізм є ефективним інструментом для попередження не лише корупційних зловживань, але й для забезпечення більш ефективного управління державними ресурсами. Адже регулярний доступ до інформації змушує органи влади діяти більш відповідально і ретельно в процесах ухвалення рішень. Цей процес сприяє кращому розумінню громадянами державних процесів, підвищенню рівня їхньої обізнаності та активності в громадському житті. Водночас він є потужним інструментом демократичного контролю за діяльністю влади, що підвищує довіру до інститутів держави і сприяє розвитку громадянського суспільства в Україні.

Таким чином, забезпечення доступу до публічної інформації є одним з основних інструментів громадського контролю, що дозволяє створити умови для підзвітності органів влади, посилення прозорості в управлінських процесах і боротьби з корупцією.

Одним з важливих інструментів громадського контролю є проведення громадських слухань, які дозволяють громадянам брати активну участь у процесі прийняття рішень на місцевому рівні. Цей механізм надає можливість обговорювати важливі питання, які безпосередньо впливають на життя громади, такі як бюджетні витрати, планування територій, будівництво об'єктів інфраструктури, соціально-економічні проекти та інші ініціативи, що стосуються розвитку регіону. Під час громадських слухань громадяни мають право висловлювати свої думки, пропозиції, зауваження та критику, що дозволяє створювати рішення, які враховують потреби та інтереси місцевих жителів [3].

Громадські слухання формують відкритий діалог між органами влади та громадянами, що значно підвищує рівень прозорості у прийнятті рішень. Таке залучення людей до процесів управління сприяє покращенню

взаєморозуміння та довіри між владою та населенням, створюючи умови для більш ефективного управління ресурсами та розвитку територій. Важливим є те, що громадські слухання не тільки дозволяють людям висловлювати свою думку, а й мають реальний вплив на прийняття рішень, оскільки вони дозволяють враховувати думку громадськості на усіх етапах планування та реалізації проєктів.

Окрім того, моніторинг діяльності органів влади є важливим дієвим механізмом громадського контролю. Він здійснюється громадськими організаціями та ініціативними групами, які активно стежать за тим, як органи влади виконують свої обов'язки, зокрема за тим, чи відповідають прийняті рішення вимогам законодавства, як ефективно використовуються бюджетні кошти, чи дотримуються права громадян. Такий моніторинг є критично важливим для виявлення порушень та недоліків у діяльності державних установ, що дозволяє вчасно реагувати на негативні явища та виправляти ситуацію. Він допомагає виявляти не тільки порушення, а й зловживання з боку органів влади, що є ефективним механізмом для усунення корупційних ризиків [29].

Моніторинг діяльності органів влади також відіграє важливу роль у забезпеченні відкритості та підзвітності державних інституцій. Виявлення порушень або неефективного управління на ранніх етапах дозволяє своєчасно вжити заходів для виправлення ситуації, що позитивно впливає на стабільність і розвиток демократичних процесів. Таким чином, цей механізм сприяє не лише підвищенню ефективності управління, а й зміцненню довіри до органів влади, оскільки громадяни можуть бути впевненими, що їхні права та інтереси перебувають під наглядом, а органи влади діють прозоро та відповідально.

Подання петицій та звернень до органів влади є важливими інструментами громадського контролю, які дозволяють громадянам безпосередньо впливати на процеси ухвалення рішень. Петиції надають можливість організувати колективні ініціативи, спрямовані на вирішення актуальних соціальних або політичних питань. Це дозволяє громадянам

спільно висловлювати свої вимоги або пропозиції щодо змін у законодавстві, в управлінні, або в інших сферах суспільного життя. Якщо петиція збирає достатню кількість підписів, вона отримує обов'язковий характер для розгляду органами влади. Це дає громадянам важливий інструмент для впливу на прийняття рішень, підвищуючи їхню роль у формуванні політики та розвитку країни.

Петиції також стимулюють активність громадян та сприяють мобілізації суспільства навколо соціально важливих проблем. Вони дозволяють звертати увагу на питання, які можуть бути не на слуху або недооцінені владою, а тому потребують суспільної підтримки для їх вирішення. Таким чином, петиції стають механізмом для забезпечення більш чутливої реакції влади на потреби суспільства, що, в свою чергу, підвищує рівень довіри між громадянами та органами державного управління [12].

Звернення, в свою чергу, є іншим важливим інструментом для громадян, оскільки дозволяють їм безпосередньо звертатися до органів влади для вирішення конкретних проблем чи захисту своїх прав. Звернення можуть подаватися як індивідуально, так і групами громадян, що надає можливість впливати на конкретні питання на місцевому чи на державному рівнях. Це дозволяє активізувати процес вирішення проблем на індивідуальному рівні та дає можливість громадянам брати участь у конструктивному діалозі з органами влади.

Участь громадських організацій у робочих групах та комісіях також є важливим інструментом впливу на процеси прийняття рішень. Представники громадських організацій можуть брати участь у розробці політичних рішень, надаючи експертні оцінки або допомагаючи в аналізі ситуацій з точки зору інтересів громади. Вони також можуть представляти інтереси місцевих жителів в рамках консультативних органів, що сприяє більш широкому розумінню потреб суспільства на різних рівнях управління.

Така співпраця між громадськими організаціями та органами влади забезпечує більш збалансоване та ефективне прийняття рішень. Вона дозволяє

владі більш обґрунтовано оцінювати вплив своїх рішень на громаду та враховувати різні погляди під час прийняття рішень. В результаті, громадські організації стають важливими партнерами в управлінні, а це, в свою чергу, підвищує рівень прозорості, відповідальності та ефективності управлінських процесів [7].

Таким чином, механізми та інструменти громадського контролю надають громадянам можливість безпосередньо брати участь у процесах управління на місцевому, регіональному та державному рівнях. Завдяки доступу до публічної інформації, громадським слуханням, моніторингу, поданню петицій та звернень, а також участі у робочих групах та комісіях, громадяни можуть не лише контролювати діяльність органів влади, а й ініціювати зміни, спрямовані на покращення умов життя. Ці механізми сприяють розвитку демократії, оскільки забезпечують прозорість процесів ухвалення рішень, підзвітність посадовців, а також дотримання прав і свобод людини. Вони допомагають запобігати зловживанням владою, корупції та порушенням законів, одночасно зміцнюючи зв'язок між владою і громадськістю, що є ключовим для побудови правової держави та активного громадянського суспільства.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА ПРИКЛАДІ ВИСОЦЬОЇ ОТГ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Загальна характеристика Висоцької ОТГ Рівненської області

Висоцька об'єднана територіальна громада (ОТГ) Рівненської області була створена в рамках реформи децентралізації, що передбачала об'єднання місцевих громад для підвищення ефективності управління та розвитку інфраструктури. Вона об'єднує три сільські ради: Висоцьку, Людинську та Туменську, які раніше функціонували окремо. Адміністративний центр громади розташований у селі Висоцьк, яке стало ключовим осередком ухвалення рішень для всіх населених пунктів, що входять до складу громади [60].

Географічно Висоцька ОТГ займає площу 12,17 квадратних кілометрів, що охоплює як сільськогосподарські землі, так і природоохоронні території. Межі громади визначаються її сусідами – Миляцькою, Лісівською, Селецькою, Лютинською та Велюнською сільськими радами, а також Зарічнрянським районом Рівненської області. Крім того, громада має безпосередній кордон із Столінським районом Брестської області Республіки Білорусь, протяжність якого становить 7 кілометрів. Таке транскордонне розташування відкриває перспективи для міжнародної співпраці в різних сферах, зокрема у сфері торгівлі, туризму та культурного обміну (рис.2.1).

Однією з важливих особливостей Висоцької ОТГ є її вигідне транспортне розташування. Через територію громади проходить траса державного значення, що сполучає сільські населені пункти з обласним центром – містом Рівне, яке знаходиться на відстані 150 км. Це полегшує логістику для мешканців громади, сприяє розвитку підприємницької

діяльності та поліпшенню доступу до адміністративних та медичних послуг, що надаються у місті.

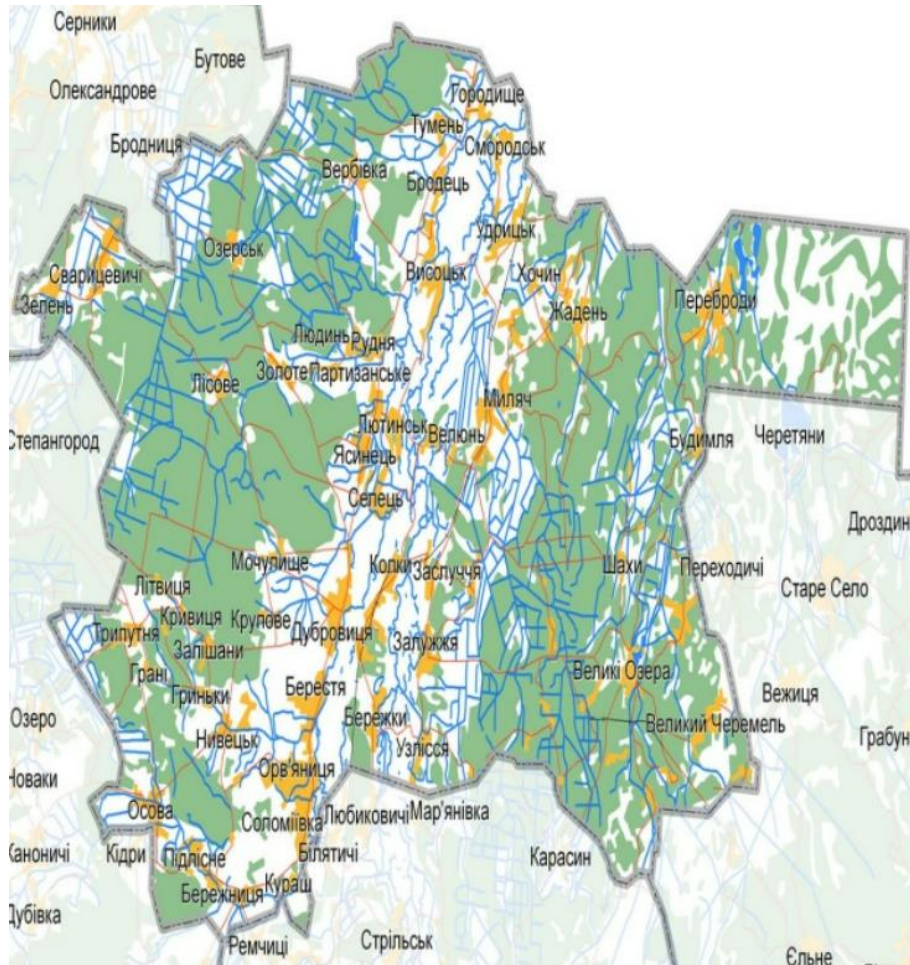

Рис.2.1. Карта громади

До складу громади входить 10 сільських населених пунктів: Висоцьк, Вербівка, Хилін, Рудня, Людинь, Партизанське, Золоте, Городище, Бродець та Тумень. Загальна чисельність населення становить 5186 осіб, а кількість дворів – 2492. Найбільшим населеним пунктом є село Висоцьк, де проживає 1770 осіб. Село також має найвищий рівень інфраструктурного розвитку, оскільки є адміністративним центром громади. Для порівняння, найменшим за кількістю населення є село Хилін, де мешкає всього 6 осіб, що ілюструє значні відмінності між населеними пунктами за демографічними показниками [2].

Кожен населений пункт має свою специфіку та роль у житті громади. Наприклад, села Людинь та Рудня є важливими аграрними центрами, де активно розвивається сільське господарство. Село Тумень, зі своєю багатою

природою, відоме перспективами розвитку екотуризму. Річки Горинь і Сирань, що протікають територією громади, а також озера Велике Почаєвське, Мале Почаєвське та Сомирне створюють сприятливі умови для рекреаційної діяльності. Ці природні об'єкти можуть стати основою для розвитку «зеленого туризму», що є важливим напрямком економічного зростання для громади.

Населення Висоцької об'єднаної територіальної громади (ОТГ) становить 5186 осіб, які проживають у 10 населених пунктах (табл. 2.1.). Найбільшим сільським населеним пунктом є Висоцьк, де проживає 1770 осіб. Висоцьк також є адміністративним центром громади, що робить його важливим для прийняття рішень та надання ключових адміністративних послуг.

Таблиця 2.1

Склад громади

Сільські населені пункти	Площа (квадратні кілометри)	Населення (осіб)	Кількість дворів
Висоцьк	1,85	1770	874
Вербівка	0,77	444	216
Хилін	0,06	6	13
Рудня	0,87	483	201
Людинь	0,89	667	275
Партизанське	0,34	189	90
Золоте	0,51	616	215
Городище	0,36	444	264
Бродець	0,22	187	105
Тумень	1,01	380	264
Всього:	6,88	5186	2492

Інші населені пункти громади мають різний рівень заселеності. Наприклад, села Вербівка (444 особи), Рудня (483 особи), Людинь (667 осіб) і Золоте (616 осіб) є середніми за чисельністю, але відіграють важливу роль у соціально-економічному житті громади, зокрема у сільськогосподарській діяльності. Також помітна різниця між цими селами за кількістю дворів, яка варіюється в межах 200–300, що свідчить про певну стабільність населення і наявність житлових будівель [84].

Села Хилін і Партизанське, з населенням 6 і 189 осіб відповідно, є найменшими за чисельністю жителів. Особливо село Хилін, яке має лише кілька дворів, демонструє явну тенденцію до зменшення чисельності населення, що є типовим для віддалених і менш розвинених сільських територій.

Загальна кількість дворів у громаді — 2492, що свідчить про досить високий рівень заселеності на певних територіях, зокрема у Висоцьку та сусідніх селах, і про можливість подальшого розвитку інфраструктури.

Населення Висоцької ОТГ переважно займається сільським господарством, що є традиційною формою економічної активності для даного регіону. Однак, є потенціал для розвитку інших сфер, таких як туризм, враховуючи наявність природних ресурсів (річки, озера), а також можливість залучення інвестицій у розвиток інфраструктури.

Демографічна структура громади відображає характерну ситуацію для більшості сільських територій України: поступове старіння населення та міграція молоді в міста, що впливає на соціально-економічну ситуацію. Проте наявність основних доріг і доступ до обласного центру створює передумови для покращення умов проживання та залучення нових жителів до громади.

У Висоцькій ОТГ активно розробляються програми соціально-економічного розвитку, які спрямовані на підвищення якості життя населення, поліпшення інфраструктури, розвиток освіти та медицини. Завдяки реформі децентралізації громада отримала нові можливості для самостійного ухвалення рішень щодо розподілу бюджетних коштів та реалізації локальних проектів. Особливу увагу приділяють розвитку інфраструктури: покращенню доріг, створенню нових місць для відпочинку та розвитку туристичних маршрутів [74].

Економіка Висоцької ОТГ в основному базується на сільськогосподарському виробництві, де головними галузями є рослинництво і тваринництво. У громаді активно діють фермерські господарства, які забезпечують виробництво сільськогосподарської продукції не лише для

внутрішнього споживання, а й для реалізації на регіональному та національному ринках. У той же час, розвиток малого та середнього бізнесу також є важливим аспектом економічної стратегії громади, що сприяє створенню нових робочих місць та розвитку підприємницької ініціативи.

Однією з ключових особливостей Висоцької ОТГ є активна участь громади у процесах самоврядування та ухваленні рішень. Завдяки децентралізації, громада отримала можливість самостійно управляти бюджетними коштами, які тепер надходять до місцевого бюджету через прямі міжбюджетні трансферти. Це дозволяє громаді не лише покращувати матеріально-технічну базу місцевих установ, таких як школи та медичні заклади, але й інвестувати у розвиток інфраструктури, благоустрій та модернізацію комунального господарства. Також громада активно працює над залученням інвестицій у місцевий розвиток, використовуючи різні інструменти фінансової підтримки, включно з міжнародними програмами та грантовими проектами [36].

Громадські ініціативи та співпраця з органами місцевого самоврядування сприяють посиленню соціальної активності. Особлива увага приділяється проектам, спрямованим на поліпшення умов проживання місцевого населення, включаючи заходи з енергозбереження, підвищення якості медичних і освітніх послуг, а також розвитку культурної та спортивної інфраструктури. У цьому контексті активно підтримуються ініціативи з використання відновлюваних джерел енергії, що дозволяє зменшити залежність громади від зовнішніх постачальників енергії та підвищити енергоефективність регіону.

Крім того, важливу роль у житті громади відіграє місцева освіта. У Висоцькій ОТГ функціонують кілька шкіл та дитячих садків, які забезпечують необхідний рівень підготовки дітей. Важливим аспектом освітньої стратегії є інтеграція сучасних технологій та інноваційних методик у навчальний процес, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності випускників шкіл та їх подальшій соціалізації у суспільстві.

Таким чином, Висоцька ОТГ є прикладом успішної інтеграції місцевих ресурсів та ініціатив у процеси розвитку громади, що дозволяє вирішувати актуальні проблеми та сприяє сталому розвитку на місцевому рівні.

2.2. Структура і функції органів місцевого самоврядування у Висоцькій ОТГ

Органи місцевого самоврядування Висоцької об'єднаної територіальної громади (ОТГ) є ключовими для управління ресурсами та розвитком громади. Їх діяльність ґрунтується на Конституції України, Законах України «Про місцеве самоврядування», «Про добровільне об'єднання територіальних громад» та інших нормативно-правових актах, що регулюють діяльність органів місцевого самоврядування [46].

Сільська рада є представницьким органом місцевого самоврядування, обраним населенням громади на основі загальних виборів. Сільська рада Висоцької ОТГ виконує функції затвердження бюджету громади, ухвалення місцевих програм, прийняття регуляторних актів та контролю за їх виконанням. Вона складається з депутатів, які представляють інтереси населення різних населених пунктів, що входять до складу ОТГ. Депутати обираються терміном на п'ять років, і кожен із них працює в межах певних постійних комісій або робочих груп.

До основних функцій сільської ради входить:

- затвердження місцевого бюджету та контроль за його виконанням.
- ухвалення місцевих програм економічного, соціального і культурного розвитку.
- регулювання земельних відносин, визначення правил використання земельних ділянок.
- забезпечення правопорядку, громадської безпеки та дотримання прав громадян.

- організація надання громадських послуг, таких як освіта, охорона здоров'я, житлово-комунальні послуги.

Голова громади – це виборна посада, особа, яка обирається мешканцями громади на прямих виборах. Голова є головою виконавчого органу ради і представляє Висоцьку ОТГ у стосунках з іншими державними та місцевими органами, підприємствами, установами та організаціями. Він забезпечує виконання рішень ради, розробляє стратегію розвитку громади, представляє інтереси громади на державному та регіональному рівнях, а також відповідає за організацію ефективної роботи виконавчого апарату. Голова також виконує адміністративні та керівні функції, зокрема підписує рішення ради та інші важливі документи [16].

Виконавчий комітет сільської ради – постійно діючий орган, створений для управління щоденними питаннями життєдіяльності громади. До складу виконавчого комітету входять заступники голови, керівники відділів, старости сіл, представники громадськості та інші посадові особи. Виконавчий комітет займається виконанням рішень ради та забезпеченням надання комунальних, соціальних та адміністративних послуг мешканцям ОТГ.

Основними напрямками діяльності виконавчого комітету є:

- управління комунальною власністю, забезпечення ефективного використання місцевих ресурсів.
- організація освітніх та культурних закладів, підтримка місцевих ініціатив.
- контроль за виконанням бюджету, включаючи забезпечення належного фінансування програм і проектів.
- забезпечення розвитку інфраструктури громади: ремонт доріг, будівництво об'єктів комунального значення, підтримка об'єктів соціальної сфери.
- підтримка підприємницької діяльності, сприяння розвитку малого і середнього бізнесу, а також залучення інвестицій для розвитку громади.

Постійні комісії сільської ради є важливими консультативно-дорадчими органами, які здійснюють попередній розгляд і підготовку питань, що виносяться на сесію ради. До складу комісій входять депутати ради, які спеціалізуються на окремих напрямках діяльності, таких як бюджет, соціальний захист, охорона здоров'я, земельні питання тощо. Кожна комісія виконує аналіз та надає рекомендації щодо ухвалення рішень, а також здійснює контроль за виконанням цих рішень [69].

Зокрема, основними комісіями у Висоцькій ОТГ можуть бути:

- Бюджетна комісія – відповідальна за питання формування і використання місцевого бюджету, контроль за витратами коштів.

- Комісія з питань освіти, культури та соціальної політики – займається питаннями організації освітніх та культурних заходів, розвитком освітніх установ і забезпеченням соціальних програм.

- Земельна комісія – розглядає питання використання земельних ресурсів громади, затвердження планів забудови та управління природними ресурсами.

Старости є важливими представниками місцевого самоврядування, які виконують ключову роль у взаємодії між жителями сіл та сільською радою. Вони є посередниками між громадою та керівними органами ОТГ, забезпечуючи вирішення повсякденних питань, що стосуються конкретних населених пунктів.

Вербівський старостинський округ охоплює три села: Вербівка, Бродець та Хилін. Старостою цього округу є Козубовська Олена Олександрівна. Вона відповідає за координацію роботи на території цих сіл, представляє інтереси жителів округу в сільській раді та забезпечує виконання рішень ради на місцевому рівні. Її діяльність дозволяє жителям сіл оперативно отримувати необхідні послуги та вирішувати питання, пов'язані з благоустроєм, інфраструктурою та іншими аспектами життя громади [40].

Людинський старостинський округ включає чотири села: Рудня, Людинь, Партизанське та Золоте. Старостою є Хомич Валентина Іванівна, яка

виконує роль ключової особи для жителів цього округу. Вона відповідає за комунікацію з жителями сіл, приймає та передає їхні звернення до сільської ради, організовує виконання місцевих ініціатив та рішень. Вона також стежить за якістю надання адміністративних послуг та забезпечує впровадження рішень ради на місцевому рівні.

Туменський старостинський округ складається з двох сіл: Городище і Тумень. Старостою є Мазанович Валентина Тарасівна, яка представляє інтереси місцевих жителів у сільській раді та забезпечує зв'язок між громадою і органами місцевого самоврядування. Вона організовує виконання рішень ради та контролює їх реалізацію на території округу, допомагає у вирішенні соціальних та інфраструктурних питань.

Старости сіл виконують ряд важливих функцій: вони представляють інтереси мешканців у виконавчих органах місцевого самоврядування, організовують надання адміністративних послуг, відповідають за благоустрій територій та вирішення питань інфраструктури, а також допомагають у підготовці документів для звернень до сільської ради. Завдяки їхній діяльності забезпечується тісний контакт між сільськими громадами та центральними органами Висоцької ОТГ, що сприяє оперативному вирішенню важливих питань на місцевому рівні [33].

Крім цього, органи місцевого самоврядування Висоцької ОТГ можуть залучати громадські організації та активістів до участі в робочих групах, що розглядають окремі питання розвитку громади. Такий підхід сприяє прозорості та більшому залученню населення до прийняття рішень.

Таким чином, структура органів місцевого самоврядування Висоцької ОТГ є досить розгалуженою та ефективною, що дозволяє забезпечувати належне управління територією громади, надавати необхідні послуги мешканцям та сприяти сталому розвитку регіону.

2.3. Оцінка ефективності діяльності органів місцевого самоврядування

Оцінка ефективності діяльності органів місцевого самоврядування є важливим етапом в аналізі розвитку об'єднаних територіальних громад (ОТГ), оскільки вона дозволяє зрозуміти, наскільки успішно органи влади виконують свої функції та чи відповідає їх робота потребам місцевих жителів. У випадку Висоцької ОТГ важливими аспектами для оцінки ефективності є фінансова спроможність, надання соціальних послуг, розвиток інфраструктури, а також рівень громадської участі у процесах управління [76].

Одним із основних показників ефективності є рівень виконання місцевого бюджету та його прозорість. Висоцька ОТГ за останні роки продемонструвала стабільне зростання доходів бюджету. Зокрема, за останні три роки місцеві бюджети зросли на 25%, що стало можливим завдяки ефективному залученню податкових надходжень та міжбюджетних трансфертів. Окрім того, значно покращилась прозорість використання бюджетних коштів: бюджет громади публікується на офіційному вебсайті, що дає змогу громадянам слідкувати за витратами місцевих фінансів.

У сфері соціальних послуг Висоцька ОТГ також досягла значних результатів. За останні два роки було проведено капітальний ремонт двох шкіл, що покращило умови навчання. Додатково, завдяки новому дитячому садку, значно збільшилась кількість дітей, охоплених дошкільною освітою. Важливим результатом стала модернізація медичних закладів громади. Відкриття нового медичного обладнання в амбулаторії дозволило зменшити час очікування на прийом до лікаря та збільшити кількість медичних обстежень. Розширення соціальних програм допомоги малозабезпеченим категоріям населення також сприяло покращенню соціального забезпечення [39].

Належне забезпечення інфраструктурного розвитку є важливим фактором, що визначає комфортність життя в громаді. Висоцька ОТГ активно

працює над оновленням дорожньої інфраструктури. Протягом останнього року було відремонтовано понад 10 км місцевих доріг, що сприяло покращенню транспортного сполучення між населеними пунктами. Крім того, значні зусилля були спрямовані на модернізацію комунальних послуг: було встановлено нові системи водопостачання та водовідведення, що дозволило забезпечити безперебійне постачання води для кількох тисяч мешканців. В рамках програми енергозбереження було проведено заміну вікон на енергозберігаючі у кількох соціальних установах громади, що дало змогу знизити витрати на опалення.

Важливим чинником, який визначає ефективність діяльності органів місцевого самоврядування, є рівень участі громадян у процесах прийняття рішень. Висоцька ОТГ активно залучає місцевих мешканців до обговорення важливих питань розвитку громади. Протягом минулого року були проведені численні громадські слухання, на яких розглядалися питання ремонту доріг, створення нових соціальних об'єктів, а також поліпшення освітніх і медичних послуг. Рішення, ухвалені після таких обговорень, сприяли підвищенню довіри до органів місцевого самоврядування та їхнім діям [62].

Значну увагу органи місцевого самоврядування Висоцької ОТГ приділяють підтримці підприємництва. За останній рік у громаді було відкрито кілька нових підприємств, які займаються переробкою сільськогосподарської продукції. Це сприяло розвитку місцевої економіки та створенню нових робочих місць. У результаті зросла кількість інвестицій, спрямованих на розвиток бізнесу в ОТГ.

Враховуючи ці результати, можна стверджувати, що органи місцевого самоврядування Висоцької ОТГ виконують свою роботу досить ефективно. Вони здатні забезпечити сталий розвиток громади, зберігаючи при цьому високий рівень громадської довіри та підтримки. Однак існують можливості для подальшого вдосконалення управлінських процесів, зокрема в напрямку підвищення ефективності залучення інвестицій та розширення громадської

участі в прийнятті рішень, що дозволить досягти ще більш вагомих результатів у майбутньому.

2.4. Проблеми та виклики, з якими стикаються органи місцевого самоврядування

Органи місцевого самоврядування Висоцької об'єднаної територіальної громади (ОТГ) стикаються з численними проблемами та викликами, що перешкоджають ефективному управлінню територією та забезпеченню сталого розвитку громади. Ці проблеми мають економічний, кадровий, соціальний та інфраструктурний характер і потребують комплексного підходу для їх вирішення.

Однією з головних проблем для органів місцевого самоврядування Висоцької об'єднаної територіальної громади (ОТГ) є недостатнє фінансування, яке обмежує можливості для реалізації багатьох важливих проектів і задоволення соціальних потреб громади. З моменту децентралізації місцеві бюджети набули більшої автономії, і органи місцевого самоврядування отримали можливість безпосередньо розпоряджатися значною частиною місцевих ресурсів [7]. Проте реальні можливості щодо фінансування залишаються обмеженими, оскільки громада стикається з низкою труднощів у забезпеченні належного рівня бюджетних надходжень.

Незважаючи на певний прогрес у поповненні бюджету Висоцької ОТГ, фінансові ресурси все ще не вистачає для вирішення всіх нагальних проблем. Одним з основних викликів є недостатність коштів для фінансування соціальних програм, таких як освіта, медицина, соціальний захист і культурний розвиток. Бюджет громади часто виявляється надмірно обмеженим для того, щоб забезпечити необхідний рівень фінансування для місцевих шкіл, медичних установ, а також соціальних виплат для малозабезпечених верств населення. В результаті, це може призводити до

недостатнього фінансування програм для дітей та молоді, а також до зниження якості медичних послуг, що серйозно впливає на добробут населення.

Особливо актуальною є проблема недостатнього фінансування для проведення ремонтів інфраструктурних об'єктів, таких як дороги, водопостачання, енергозабезпечення та будівлі комунальних установ. Важливі інфраструктурні проекти, як правило, вимагають великих фінансових затрат, що стає великою перешкодою для їх реалізації в межах місцевого бюджету. Дороги, які є основними транспортними артеріями громади, потребують ремонту, але через обмежені кошти часто здійснюються лише поточні ремонти, які не завжди здатні повністю усунути проблеми. Системи водопостачання та енергозабезпечення, що вже давно застаріли, потребують модернізації та капітальних витрат, однак громада не може виділити необхідні кошти для цих цілей, що обмежує можливості покращення умов життя мешканців [13].

Ситуація ускладнюється і незбалансованим розподілом міжбюджетних трансфертів від держави. Хоча після реформи децентралізації громади отримали більше можливостей для самостійного фінансування, держава продовжує здійснювати розподіл фінансів через систему міжбюджетних трансфертів, що в деяких випадках не відповідає реальним потребам місцевих громад. Висоцька ОТГ, як і багато інших об'єднаних громад, часто не отримує достатнього фінансування через цей механізм, що призводить до дефіциту ресурсів для реалізації важливих соціальних та інфраструктурних ініціатив. Неадекватний розподіл трансфертів може спричинити фінансові труднощі, які стають на заваді сталому розвитку громади.

Таке фінансове обмеження значно ускладнює процеси місцевого управління та реалізації соціально-економічних проектів, що вимагають комплексного підходу до планування та ефективного управління місцевими ресурсами. Без вирішення проблеми недостатнього фінансування органи місцевого самоврядування Висоцької ОТГ не зможуть повною мірою задовольнити потреби місцевих мешканців і забезпечити належний рівень

соціальних послуг, що є основою для сталого розвитку громади в умовах децентралізації [66].

Кадрове питання є одним із ключових викликів для органів місцевого самоврядування Висоцької ОТГ. Однією з основних причин цієї проблеми є недостатній рівень підготовки фахівців, здатних ефективно працювати в нових умовах децентралізованого управління. Реформа децентралізації значно змінила функції та структуру місцевих органів влади, що вимагало від них адаптації до нових вимог і стандартів управління. Однак, процес підготовки кадрів для ефективного функціонування ОТГ не завжди встигає за швидкими змінами.

Серед основних проблем у кадровій сфері Висоцької ОТГ можна виділити недостатній рівень професійної підготовки місцевих кадрів, що має прямий вплив на діяльність органів місцевого самоврядування. Це стосується зокрема таких важливих напрямків, як фінанси, земельні відносини, соціальне забезпечення та організація місцевих послуг. Відсутність кваліфікованих фахівців у цих сферах створює значні труднощі для вирішення повсякденних завдань, які постають перед місцевими органами влади. Наприклад, недостатня кількість фахівців у фінансовій сфері призводить до складнощів у складанні та виконанні місцевих бюджетів, а також до низької ефективності в управлінні фінансовими ресурсами громади. Аналогічні проблеми спостерігаються в інших сферах, таких як земельні відносини, де затримки в оформленні документів або відсутність належного контролю за використанням земель можуть призвести до порушення прав громадян або неефективного використання ресурсів [63].

Окрім того, у багатьох випадках органи місцевого самоврядування Висоцької ОТГ не мають достатніх можливостей для підвищення кваліфікації кадрів на місцевому рівні. Відсутність спеціалізованих програм навчання або віддаленість від великих центрів підвищення кваліфікації ускладнюють доступ до необхідних освітніх ресурсів. Хоча існують певні механізми для організації навчання та сертифікацій, часто вони є недоступними для малих

громад через відсутність фінансування чи недостатню кількість тренінгів і семінарів, адаптованих до специфіки місцевого самоврядування.

Вакантні посади у місцевих органах влади також є серйозною проблемою. Через брак кваліфікованих кадрів на рівні громади залишаються вакантними ключові посади, що затруднює управлінські процеси і знижує ефективність діяльності органів місцевого самоврядування. Вакансії на посадах у сфері земельних відносин, соціального забезпечення або на управлінських позиціях призводять до затримок у прийнятті важливих рішень, таких як розподіл бюджетних коштів або запуск місцевих програм розвитку. Звідси виникають труднощі у реалізації ініціатив, особливо в контексті швидких змін, які вимагають від місцевої влади гнучкості та оперативності.

Отже, відсутність кваліфікованих кадрів та недостатній рівень професійної підготовки є одними з основних факторів, які гальмують розвиток місцевого самоврядування в Висоцькій ОТГ. Ці труднощі потребують комплексного підходу до вирішення кадрових питань, включаючи створення ефективних механізмів підвищення кваліфікації, залучення нових спеціалістів, а також оптимізацію управлінських структур для забезпечення сталого розвитку громади [56].

Інфраструктурні проблеми є одними з найбільш актуальних та складних викликів для органів місцевого самоврядування Висоцької ОТГ. Стан доріг у сільській місцевості та застарілість комунальних систем залишаються постійними проблемами, які вимагають негайного вирішення для забезпечення належного розвитку громади. Більшість доріг у громаді потребує ремонту або капітального відновлення, що створює значні труднощі для мешканців.

Насамперед, проблеми з дорогами у Висоцькій ОТГ серйозно обмежують транспортне сполучення між населеними пунктами громади. Поганий стан доріг ускладнює доступ до важливих соціальних послуг, таких як лікарні, школи, адміністративні установи та інші ключові об'єкти інфраструктури. Це особливо гостро відчувається в зимовий період, коли

сільські дороги стають непридатними для руху, що ускладнює своєчасне отримання медичної допомоги або доступ до навчальних закладів для дітей. Проблеми з дорогами також значно знижують мобільність мешканців громади, зменшують їхню здатність до економічної активності та можуть негативно вплинути на бізнес та розвиток сільських територій.

Додатково, застарілі комунальні системи є ще однією значною інфраструктурною проблемою. Водопостачання та енергозабезпечення в Висоцькій ОТГ потребують модернізації, оскільки існуючі системи не відповідають сучасним вимогам якості та енергоефективності. Водопостачання, особливо в селах, часто залежить від старих мереж, які часто виходять з ладу, що призводить до перебоїв у постачанні питної води. Це створює незручності для мешканців, а також ставить під загрозу здоров'я громади, оскільки неякісне водопостачання може сприяти поширенню інфекційних захворювань. Потрібно значно інвестувати в модернізацію систем водопостачання, щоб забезпечити доступ до чистої питної води в кожному населеному пункті громади [55].

Що стосується енергозабезпечення, то система, яка існує в ОТГ, також потребує оновлення. Старі електричні мережі часто не здатні забезпечити стабільну подачу енергії, що призводить до перебоїв з електропостачанням, особливо під час негоди або пікових навантажень. Крім того, неефективне використання енергоресурсів у результаті низької енергоефективності будівель та інфраструктури ще більше ускладнює ситуацію, зокрема збільшуючи витрати на утримання бюджетних установ та комунальних служб.

Рішення інфраструктурних проблем вимагає значних фінансових вкладень та тривалого часу для реалізації. Проте обмежений бюджет громади стає основною перешкодою на шляху до модернізації інфраструктури. Більшість місцевих бюджетів не дозволяє виділити достатньо коштів для масштабних ремонтів або заміни застарілих комунальних систем. Це часто призводить до затримок у реалізації необхідних проектів, що в свою чергу

знижує якість життя мешканців та може обмежити економічний розвиток громади.

Для ефективного вирішення інфраструктурних проблем Висоцької ОТГ необхідне залучення додаткових фінансових ресурсів з державного бюджету, а також використання програм міжнародної технічної допомоги та грантів. Це дозволить значно прискорити процес оновлення інфраструктури, забезпечивши її відповідність сучасним стандартам та потребам громади.

Недостатній рівень громадської участі у процесах місцевого управління є однією з ключових проблем, з якою стикаються органи місцевого самоврядування Висоцької ОТГ. Хоча органи влади намагаються залучати громадян до процесу прийняття рішень, на практиці рівень активності населення залишається низьким. Це виявляється в обмеженій участі мешканців у обговореннях важливих ініціатив, що стосуються розвитку громади, таких як проекти у сфері інфраструктури, освіти, охорони здоров'я, а також організації соціальних послуг [44].

Однією з причин такої ситуації є низький рівень довіри до органів влади, що є наслідком як історичних факторів, так і недостатньої ефективності роботи місцевих органів самоврядування. Багато мешканців Висоцької ОТГ не відчують себе залученими до прийняття важливих рішень, оскільки вони не бачать реального впливу своїх думок та пропозицій на кінцеві рішення. Це створює певну прірву між громадянами та владою, що негативно позначається на загальному рівні соціальної згуртованості та колективної відповідальності.

Додатковим фактором є відсутність ефективних інформаційних кампаній. Мешканці не завжди мають доступ до достатньо детальної та доступної інформації про важливі ініціативи, які обговорюються на рівні громади. Відсутність прозорості в процесах прийняття рішень і недостатній обмін інформацією з громадянами призводить до того, що багато людей не розуміють, як саме відбувається управління в їхній громаді, що ще більше знижує їх бажання брати участь у цих процесах. Невизначеність у питаннях

розвитку громади, відсутність чіткої стратегії і плану дій також не стимулює мешканців до активності.

Інколи проблема з низькою активністю може бути зумовлена і недостатнім інтересом до процесів самоврядування з боку самих громадян. Мешканці можуть не розуміти важливості участі у громадських обговореннях або виявляти байдужість до політичних та управлінських процесів через відсутність розуміння того, як їх участь може вплинути на покращення якості життя в громаді. В такому випадку, необхідно звернути увагу на формування культури громадської активності та заохочення людей до участі у місцевому управлінні через освітні програми, соціальні ініціативи, а також через використання цифрових платформ для збору думок та пропозицій [79].

Недостатня громадська участь у процесах місцевого управління має серйозні наслідки. У таких умовах багато рішень приймаються без належного обговорення з громадою, що часто призводить до відчуття ізольованості мешканців від процесів, що їх стосуються. Це може викликати розчарування, недовіру та навіть соціальну напругу, оскільки люди не відчують, що їхні інтереси враховуються. Крім того, рішення, ухвалені без активного громадського обговорення, можуть бути менш ефективними, оскільки вони не враховують повністю потреби та запити громади.

Для подолання цієї проблеми органам місцевого самоврядування слід активніше використовувати різні механізми залучення громадськості, такі як відкриті громадські слухання, онлайн-опитування, форуми та консультації, а також створювати можливості для участі мешканців у розробці місцевих стратегій та проектів. Тільки за умови реальної взаємодії між владою та громадою можна досягти більш сталого і ефективного розвитку місцевого самоврядування.

Адаптація до нових умов децентралізації є ще однією важливою проблемою, з якою стикаються органи місцевого самоврядування Висоцької ОТГ. Хоча в Україні вже кілька років триває реформа децентралізації, значна частина громад ще не повною мірою адаптувала свої структури, організацію

роботи та управлінські механізми до нових вимог і можливостей, що відкрилися після передачі більшої частини повноважень та ресурсів на місцевий рівень [51].

Однією з головних проблем є недостатня координація між органами місцевого самоврядування та державними установами. Під час реформи децентралізації місцеві органи отримали більше свободи у прийнятті рішень і керуванні фінансами, однак, через відсутність належної взаємодії з центральними органами влади, процеси вирішення важливих місцевих проблем значно ускладнюються. Наприклад, на рівні Висоцької ОТГ часто спостерігається розрив у комунікації між місцевими органами та державними структурами, що перешкоджає швидкому та ефективному вирішенню питань, таких як земельні питання, виділення фінансування на інфраструктурні проекти, або координація в соціальних питаннях.

Відсутність чіткої стратегії розвитку на місцевому рівні також є серйозною перешкодою для ефективної реалізації проектів. Відсутність стратегічного бачення та планів розвитку у багатьох випадках призводить до того, що ресурси не використовуються ефективно, а розвиток громади відбувається неузгоджено і нерівномірно. Місцеві органи самоврядування не завжди здатні правильно оцінити потенціал своїх територій і, відповідно, розподіляти ресурси таким чином, щоб забезпечити сталий розвиток усіх її частин. Як результат, окремі частини громади можуть розвиватися швидше, ніж інші, що призводить до соціальної та економічної нерівності на території.

Зокрема, одна з проблем полягає в тому, що хоча органи місцевого самоврядування мають більшу автономію, у них все ще бракує досвіду для реалізації більш складних проектів, які потребують міжвідомчої координації та взаємодії з державними установами. Проблеми, які виникають унаслідок цієї ситуації, включають труднощі в забезпеченні необхідного рівня соціальних послуг, розвиток інфраструктури, проведення земельних реформ та взаємодії з підприємствами і бізнесом, що також важливо для сталого розвитку громади [57].

У свою чергу, недостатньо продумане організаційне забезпечення в умовах децентралізації призводить до того, що місцеві органи влади не завжди готові до виконання нових функцій і забезпечення належного рівня послуг для мешканців. Для цього потрібно налагоджувати більш ефективні механізми управлінської діяльності, де важливими аспектами є чітке визначення відповідальностей, розвиток кадрового потенціалу та створення належних умов для взаємодії між різними рівнями влади.

Отже, питання адаптації органів місцевого самоврядування Висоцької ОТГ до нових умов децентралізації є багатограним і вимагає комплексного підходу, включаючи вдосконалення координації з державними установами, розробку чіткої стратегії розвитку громади, а також підвищення кваліфікації кадрів. Потрібно створювати умови для належної взаємодії між різними рівнями влади та ефективного використання нових можливостей, що відкриваються завдяки реформі.

Таким чином, органи місцевого самоврядування Висоцької ОТГ стикаються з низкою серйозних проблем, які потребують системного підходу до їх вирішення. Однак, якщо ці проблеми будуть успішно подолані, це дозволить забезпечити сталий розвиток громади, покращити якість життя мешканців та сприяти ефективному управлінню ресурсами на місцевому рівні.

РОЗДІЛ 3

ПРАКТИКА ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ НА ПРИКЛАДІ ВИСОЦЬОЇ ОТГ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

3.1. Досвід громадських ініціатив у контролі за діяльністю органів місцевого самоврядування

Громадський контроль є ключовим елементом демократичного врядування, що забезпечує прозорість, підзвітність і залучення громадськості до управлінських процесів. У Висоцькій ОТГ (об'єднаній територіальній громаді) цей контроль набуває особливої важливості в умовах децентралізації та передачі значних повноважень на місцевий рівень. Мешканці громади мають можливість безпосередньо впливати на рішення, що стосуються їхніх життєвих умов та розвитку території [23].

Одним із найяскравіших прикладів громадських ініціатив у Висоцькій ОТГ є створення громадських рад, які виконують роль консультативно-дорадчих органів при місцевих органах влади. Громадські ради формуються з активних жителів, які добровільно беруть на себе функції посередників між владою та громадою. Ці ради регулярно проводять збори, на яких обговорюються ключові питання розвитку громади, зокрема проекти рішень місцевих органів влади, бюджетні питання та проблеми інфраструктури. Участь різних соціальних груп, представників малого бізнесу, громадських організацій та освітніх установ у таких радах дозволяє враховувати інтереси всіх верств населення. Це сприяє більш збалансованому та обґрунтованому ухваленню рішень, які краще відповідають потребам громади.

Другим важливим інструментом контролю стали громадські слухання. Вони надають мешканцям можливість безпосередньо брати участь у процесах прийняття рішень через відкриті обговорення ключових ініціатив. Наприклад, на громадських слуханнях обговорюються проекти реконструкції місцевої інфраструктури, питання благоустрою територій або зміни до місцевого

бюджету. Висока активність мешканців на таких заходах свідчить про зростаючу роль громадської участі в управлінні. Водночас, результати обговорень дозволяють владі отримати об'єктивне бачення громадської думки та адаптувати свої рішення відповідно до очікувань громади [65].

Електронні платформи для громадських консультацій є ще одним важливим досягненням у розвитку громадського контролю у Висоцькій ОТГ. Впровадження сучасних технологій дозволило жителям брати участь у громадських обговореннях і вносити свої пропозиції без необхідності фізичної присутності на слуханнях чи зборах. Через такі платформи місцеві жителі можуть подавати звернення, запити або пропозиції щодо важливих для них питань — від стану доріг до якості комунальних послуг. Електронні консультації значно підвищують ефективність залучення громадян до процесів управління, оскільки створюють можливості для ширшого кола учасників.

Ще одним прикладом громадського контролю є діяльність місцевих громадських організацій, які виступають як незалежні спостерігачі за діяльністю органів влади. Ці організації здійснюють аудит бюджетних витрат, аналізують ефективність реалізації місцевих програм і забезпечують доступ до інформації про діяльність влади. Наприклад, за підтримки таких організацій було проведено аудит виконання бюджетних програм у сфері благоустрою та інфраструктури. Важливим досягненням стало забезпечення прозорості бюджетних витрат і виявлення нераціонального використання ресурсів.

Таким чином, досвід Висоцької ОТГ у впровадженні громадських ініціатив демонструє, що громадський контроль є ефективним механізмом для забезпечення прозорості діяльності органів місцевого самоврядування. Активна участь громадян у контролі за діяльністю місцевої влади сприяє підвищенню довіри до органів влади та покращенню якості управління на місцевому рівні. Це також є важливим кроком на шляху до сталого розвитку громади та забезпечення рівноправної участі всіх мешканців у процесах управління [75].

Ще одним важливим інструментом контролю є громадські слухання, які стали поширеною практикою у Висоцькій ОТГ. Громадські слухання дозволяють мешканцям особисто брати участь у процесі обговорення місцевих ініціатив та програм розвитку, висловлювати свою думку та вносити пропозиції. Участь громади в таких заходах має двосторонній вплив: з одного боку, вона сприяє підвищенню прозорості й відповідальності органів влади, а з іншого — активізує громадську активність та підвищує рівень зацікавленості мешканців у розвитку своєї території.

Органи місцевого самоврядування Висоцької ОТГ регулярно організують слухання, де обговорюються питання бюджету, благоустрою, інфраструктури та розвитку соціальних програм. Наприклад, під час слухань щодо проектів з модернізації комунальних систем мешканці висловлюють свої зауваження щодо якості водопостачання чи стану доріг, що безпосередньо впливає на формування пріоритетів у роботі місцевої влади.

Громадські слухання також є механізмом підзвітності місцевих органів влади. Завдяки ним громада має можливість контролювати виконання попередніх рішень та ініціатив, що було прийнято раніше. Наприклад, після впровадження програми з відновлення доріг органи влади звітують перед громадою про результати реалізації цієї ініціативи. Це не тільки підвищує прозорість діяльності місцевої влади, але й сприяє формуванню довіри між владою та громадою [50].

Важливою особливістю громадських слухань є обов'язковість врахування думок громадян при прийнятті рішень. Якщо громада активно висловлює своє незадоволення певним проектом, органи влади зобов'язані переглянути свої плани або адаптувати їх до потреб місцевого населення. Це дає можливість забезпечити ефективну двосторонню комунікацію між громадою та владою, що є важливим елементом демократичного управління.

У Висоцькій ОТГ активно застосовуються сучасні підходи до залучення громадян у процесі управління, одним із яких є використання електронних платформ для громадських консультацій. Ці інструменти відкривають нові

можливості для жителів, дозволяючи їм не лише спостерігати за діяльністю місцевої влади, а й активно впливати на процес прийняття рішень. Через електронні платформи мешканці можуть безпосередньо долучатися до обговорення важливих проектів, програм розвитку та ініціатив, надаючи свої пропозиції, зауваження та коментарі.

Такі консультації відбуваються у зручному форматі онлайн, що дозволяє громадянам брати участь у процесі, не покидаючи свої домівки. Це особливо важливо в умовах сучасного цифрового розвитку, коли доступ до інформаційних ресурсів є вирішальним фактором для побудови прозорих і ефективних відносин між владою та громадою. Електронні платформи стали інструментом комунікації, що забезпечує більшу відкритість діяльності органів місцевого самоврядування та дозволяє враховувати думки більш широкого кола громадян.

Практика громадських консультацій через електронні платформи у Висоцькій ОТГ показала свою ефективність. Наприклад, під час обговорення питання щодо благоустрою центральної площі, жителі активно долучилися до обговорення, вносячи різноманітні пропозиції. Деякі з цих пропозицій були враховані при фінальному проектуванні, що не лише поліпшило сам проект, а й підвищило рівень довіри громадян до рішень, які ухвалюються місцевою владою [37].

Окрім цього, електронні платформи слугують інструментом моніторингу та контролю за реалізацією місцевих програм. Громадяни можуть не лише висловлювати свої зауваження, але й спостерігати за ходом виконання проектів, ставити питання органам влади та вимагати звітування щодо виконання бюджетних зобов'язань. Це сприяє більшій підзвітності органів місцевого самоврядування, знижує ризики корупційних схем і забезпечує прозорість діяльності на всіх етапах.

Електронні платформи також стають важливим інструментом для підвищення рівня громадської активності та соціальної відповідальності жителів громади. Завдяки можливості брати участь у дискусіях і

консультаціях, громадяни почуваються більш залученими до процесів управління, а це, у свою чергу, формує у них усвідомлення власної ролі в розвитку громади.

Таким чином, досвід використання електронних платформ для громадських консультацій у Висоцькій ОТГ демонструє важливість впровадження сучасних цифрових інструментів у процес громадського контролю та управління, сприяючи відкритості, ефективності й підвищенню довіри до місцевих органів влади.

Крім того, у Висоцькій ОТГ функціонують громадські організації, що займаються моніторингом діяльності органів місцевого самоврядування, відіграючи важливу роль у забезпеченні прозорості та підзвітності влади. Ці організації спеціалізуються на підготовці аналітичних звітів, аудиторському контролі бюджетних витрат, а також на відстеженні виконання ухвалених рішень. Завдяки їхній діяльності, громада має змогу оцінювати ефективність використання бюджетних коштів і вчасність реалізації місцевих проектів [72].

Одним із основних напрямків роботи громадських організацій є проведення аудитів витрат бюджету, що дозволяє оцінювати ефективність розподілу та використання ресурсів на різних рівнях управління. Аналітичні звіти, які готують ці організації, містять детальний аналіз основних витрат, порівняння запланованих та фактичних витрат, а також рекомендації щодо підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами. Така діяльність сприяє покращенню фінансової дисципліни в органах місцевого самоврядування, знижуючи ризик нецільового використання бюджетних коштів або корупційних дій.

Окрім того, громадські організації беруть участь у контролі за виконанням стратегічних планів розвитку громади. Їхні представники здійснюють моніторинг того, наскільки місцеві органи влади дотримуються ухвалених планів, вивчають причини можливих затримок у виконанні проектів, а також надають рекомендації для вирішення проблемних питань. Це

дозволяє зменшити затримки у реалізації важливих для громади ініціатив і підвищує відповідальність органів самоврядування за свої дії.

Одним із показових прикладів є аудит, проведений у 2023 році щодо використання коштів, виділених на ремонт доріг у громаді. Громадські організації виявили невідповідності між обсягами виконаних робіт та використаними коштами, що дозволило своєчасно вжити заходів для корекції бюджету. Така ініціатива сприяє підвищенню рівня довіри громадян до місцевої влади, адже вони бачать, що процеси контролю йдуть безпосередньо від активної громадськості, а не лише від внутрішніх структур влади [17].

Важливою складовою успішної діяльності громадських організацій є налагодження діалогу з органами місцевого самоврядування. Часто такі організації стають посередниками між владою та громадою, що дозволяє створювати відкритий канал комунікації та вирішувати конфліктні питання на ранніх стадіях. Вони організують громадські слухання, де обговорюються ключові питання розвитку ОТГ, що дає можливість громадянам брати участь у процесах прийняття рішень і забезпечує більшу прозорість роботи влади.

Завдяки діяльності громадських організацій у Висоцькій ОТГ значно покращується якість управлінських рішень і підвищується рівень відповідальності чиновників перед громадою. Громадський контроль дозволяє не лише своєчасно виявляти проблеми, але й активно долучати громадян до їх вирішення, що формує міцніші зв'язки між місцевою владою та громадою [15].

Досвід громадських ініціатив у Висоцькій ОТГ свідчить про значний потенціал у здійсненні контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування. Одним із основних досягнень є активне залучення громадян до участі у процесах управління, що не лише підвищує рівень довіри до місцевих органів влади, але й сприяє більш прозорому і підзвітному прийняттю рішень. Успіх такого підходу зумовлений кількома факторами, зокрема, впровадженням сучасних технологій та інтерактивних платформ для спілкування між громадою та владою.

3.2. Аналіз механізмів взаємодії між громадськістю та органами влади

Взаємодія між громадськістю та органами влади у Висоцькій ОТГ здійснюється за допомогою комплексу механізмів, що спрямовані на створення прозорої та відкритої системи прийняття рішень. Залучення мешканців до управлінських процесів має на меті не лише покращити якість прийнятих рішень, але й зміцнити довіру між владою та громадою. Така співпраця є важливою умовою успішного розвитку громади, оскільки врахування думки громадян дозволяє більш ефективно визначати пріоритети та розв'язувати нагальні проблеми [48].

Основним механізмом, що забезпечує цей процес, є проведення регулярних громадських слухань. На цих слуханнях обговорюються важливі питання, що стосуються розвитку громади, як-от бюджетування, планування стратегічних проектів, реалізація інфраструктурних ініціатив, тощо. Громадські слухання є дієвим інструментом для залучення мешканців, оскільки вони дозволяють безпосередньо впливати на ухвалення рішень. Мешканці мають можливість не лише бути присутніми на слуханнях, але й висловлювати свої думки та пропозиції, що дозволяє враховувати різні соціальні, економічні та демографічні інтереси. Наприклад, при плануванні бюджету громади активне залучення мешканців дозволяє більш точно розподіляти фінансові ресурси відповідно до потреб конкретних населених пунктів та категорій населення.

Такий формат співпраці сприяє уникненню конфліктів та непорозумінь між владою та громадою, оскільки громадяни почувуються залученими до процесу прийняття рішень і можуть впливати на напрямок розвитку громади. Крім того, відкритість обговорень дозволяє зменшити напругу у суспільстві, адже мешканці мають змогу отримувати відповіді на питання, що їх турбують, безпосередньо від представників органів влади [29].

Проте, громадські слухання — це лише один із багатьох інструментів, що використовуються для взаємодії. Активно застосовуються й інші

механізми, такі як дорадчі органи, громадські консультації, онлайн-платформи та інші цифрові ресурси. Це забезпечує багатоканальну комунікацію між владою та громадою, яка є невід'ємною частиною сучасної децентралізації та розвитку місцевого самоврядування.

Важливу роль у взаємодії між громадськістю та органами влади у Висоцькій ОТГ відіграють постійні консультації та круглі столи, де представники місцевої влади зустрічаються з активістами, бізнес-спільнотою та мешканцями громади. Такі заходи слугують платформою для відкритого діалогу, який дозволяє обговорювати важливі питання, визначати пріоритети розвитку громади та вирішувати найбільш актуальні проблеми. Завдяки такій формі спілкування досягається не лише прозорість процесів управління, але й довіра з боку мешканців, що є необхідною умовою для ефективного функціонування місцевого самоврядування [11].

Формат консультацій дозволяє вирішувати складні питання, зокрема, в галузі економічного розвитку, інфраструктури, соціальних послуг тощо. Круглі столи та консультації стають ефективними механізмами для досягнення компромісу між різними групами населення, що дозволяє знаходити спільні рішення навіть у ситуаціях, де інтереси різних сторін можуть конфліктувати. Залучення до цих заходів представників бізнесу є особливо важливим для розвитку місцевої економіки, оскільки підприємці можуть запропонувати ідеї щодо покращення умов ведення бізнесу, що, в свою чергу, сприяє економічному зростанню громади.

Ще одним важливим механізмом є створення дорадчих органів, до складу яких входять представники громадськості. Ці органи відіграють ключову роль у процесі прийняття рішень, оскільки надають можливість громадянам безпосередньо впливати на розвиток громади через подання своїх рекомендацій щодо проектів та ініціатив, які плануються до впровадження. Дорадчі ради функціонують як посередники між громадою та місцевими органами влади, допомагаючи забезпечити баланс між інтересами різних соціальних груп та державними структурами [25].

Наприклад, якщо громада стикається з проблемами у сфері інфраструктури або соціального забезпечення, дорадчі органи можуть надати свої пропозиції, які враховуються при плануванні та реалізації проектів. Таким чином, завдяки консультаціям і дорадчим органам, місцева влада може краще зрозуміти потреби мешканців і ефективніше реагувати на виклики, що постають перед громадою.

Ці механізми взаємодії сприяють зміцненню партнерських відносин між владою і громадою, підвищенню рівня довіри та спільній відповідальності за розвиток території.

Сучасні цифрові платформи відіграють ключову роль у взаємодії між громадянами та органами влади, надаючи нові можливості для комунікації та участі в управлінських процесах. У Висоцькій ОТГ активне використання таких платформ сприяє прозорості діяльності органів місцевого самоврядування та підвищенню залученості мешканців до прийняття рішень. Громадяни можуть через онлайн-платформи відстежувати діяльність влади, надсилати запити, отримувати відповіді на них, а також брати участь в опитуваннях, що допомагає враховувати думку мешканців при розробці і реалізації місцевих ініціатив.

Завдяки цифровим інструментам взаємодія стає більш оперативною та доступною, особливо для жителів віддалених сіл, які не завжди мають можливість брати участь у громадських слуханнях або інших заходах особисто. Ці платформи дозволяють долати географічні та часові бар'єри, що особливо важливо для сільських громад, де доступ до інформації та участь у процесах прийняття рішень можуть бути обмежені через інфраструктурні або інші обставини [4].

Важливим елементом ефективної роботи таких платформ є відкритий доступ до інформації. Регулярне оприлюднення рішень місцевих рад, планів розвитку, звітів про виконання бюджету, а також інших ключових документів створює прозорі умови для контролю з боку громадян. Ця відкритість допомагає зміцнити довіру до місцевої влади, оскільки громадяни можуть

бачити, як витрачаються бюджетні кошти, які проекти впроваджуються, і чи відповідають дії влади інтересам громади.

Прозорість у діяльності місцевих органів самоврядування, досягнута через використання цифрових платформ, дозволяє значно зменшити рівень недовіри та відчуженості громадян. Громадяни стають активнішими учасниками процесу прийняття рішень, що сприяє побудові партнерських відносин між владою і населенням. Це підвищує ефективність місцевого управління, оскільки рішення ухвалюються з урахуванням інтересів громади і на основі відкритого діалогу.

Попри наявність розвинених механізмів для взаємодії між громадянами та органами місцевого самоврядування у Висоцькій ОТГ, все ж існують певні труднощі з їх ефективним впровадженням. Однією з основних проблем є недостатня активність населення у процесах обговорення та прийняття рішень. Багато громадян не використовують можливості участі через низький рівень обізнаності про існуючі інструменти або ж через відсутність відчутного інтересу до місцевого управління. Це може бути наслідком недоліків у комунікаційній стратегії органів влади або ж недостатньої кількості інформаційних кампаній, які б стимулювали інтерес громади до місцевих ініціатив [43].

Також значна частина населення, особливо в сільських регіонах, може не мати доступу до сучасних цифрових технологій або не володіти необхідними навичками для їх використання. Це знижує ефективність онлайн-інструментів, призначених для спілкування між владою і громадою, і обмежує можливість активного залучення громадян до процесу прийняття рішень. Брак інформації про доступні можливості для участі та слабка популяризація механізмів громадського контролю призводять до того, що навіть ті громадяни, які зацікавлені у співпраці з місцевою владою, часто не знають, як це зробити.

Аналізуючи механізми взаємодії між громадськістю та органами влади у Висоцькій ОТГ, можна побачити широкий спектр інструментів для

залучення громадян до процесу прийняття рішень, таких як громадські слухання, консультації, дорадчі органи, цифрові платформи та відкритий доступ до інформації. Однак для підвищення їх ефективності необхідно не лише покращити комунікаційну стратегію органів влади, а й активно стимулювати громадянську участь через освітні та просвітницькі ініціативи. Інформаційна робота, спрямована на підвищення рівня обізнаності населення про механізми місцевого самоврядування, повинна стати пріоритетом для громади, щоб сприяти більшій залученості мешканців і ефективнішому прийняттю рішень.

3.3. Ефективність громадського контролю: результати та рекомендації

Ефективність громадського контролю у Висоцькій ОТГ значною мірою залежить від активності населення та відкритості органів місцевого самоврядування до співпраці. Застосування різних механізмів громадської участі, таких як громадські слухання, онлайн-платформи, дорадчі органи та консультації, показали, що за умов правильної організації ці інструменти можуть сприяти більш прозорому управлінню та підвищенню відповідальності влади [18].

Результати громадського контролю у Висоцькій ОТГ показують, що активна взаємодія між органами місцевого самоврядування та громадою сприяла значним позитивним змінам у процесах управління та розвитку громади. Покращена комунікація між владою і громадянами дозволила більш ефективно враховувати думки мешканців при ухваленні рішень, особливо щодо інфраструктурних проєктів. Одним із найбільш яскравих прикладів є ситуація з розробкою планів розвитку місцевих доріг. Важливі зміни, що були внесені в ці плани після громадських слухань, дозволили значно поліпшити якість транспортного сполучення в громаді. Мешканці мали можливість безпосередньо висловлювати свої побажання і пропозиції, що дало можливість

місцевій владі врахувати їх при плануванні доріг і інших інфраструктурних об'єктів. Це не тільки полегшило повсякденне життя жителів, але й сприяло розвитку місцевої економіки.

Ще одним важливим аспектом є прозорість управлінських процесів, яка була досягнута завдяки активному використанню цифрових платформ та відкритому доступу до інформації. Регулярне публікування звітів, фінансових документів та планів на офіційних онлайн-ресурсах дозволило зробити діяльність органів місцевого самоврядування більш прозорою для громадян. Це допомогло підвищити рівень підзвітності місцевої влади перед громадою і значно знизити рівень недовіри до неї. Мешканці стали більш інформованими про те, як і куди використовуються бюджетні кошти, а також про результати виконання важливих проектів. Така відкритість допомогла зняти багато непорозумінь і підвищити загальний рівень довіри до органів місцевого управління [22].

Окремо варто відзначити роль дорадчих органів, що складаються з представників громадськості, які стали важливим елементом процесу ухвалення рішень. Ці органи виступають як посередники між владою та громадянами, сприяючи врахуванню інтересів усіх зацікавлених сторін. Дорадчі ради мають можливість вносити свої пропозиції та рекомендації щодо проектів та рішень, що впливають на життя громади. Їх участь у процесах ухвалення рішень дозволяє уникати багатьох конфліктів і непорозумінь. Цей механізм також допомагає сприяти взаємопорозумінню між різними соціальними групами і посилює соціальну згуртованість громади. Дорадчі органи стали важливими інструментами для забезпечення балансу між інтересами громадян і потребами місцевого самоврядування.

В результаті впровадження громадського контролю у Висоцькій ОТГ було досягнуто не лише покращення інфраструктури та підвищення прозорості влади, а й значного зростання рівня соціальної згуртованості в громаді. Мешканці стали більше довіряти владі, оскільки вони отримали можливість безпосередньо впливати на процеси прийняття рішень та активно

брати участь у розвитку свого населеного пункту. Зниження рівня конфліктів і покращення комунікації між різними соціальними групами стали наслідками позитивної взаємодії між громадськістю та органами місцевої влади.

Зважаючи на досягнуті результати, можна зробити висновок, що громадський контроль в Висоцькій ОТГ став ефективним інструментом управління, який сприяє розвитку громади та покращенню якості життя її мешканців. Однак, для підвищення ефективності цього процесу необхідно продовжувати вдосконалювати механізми взаємодії між громадою та органами влади, зокрема через стимулювання більш активної участі громадян у прийнятті рішень, а також через розширення використання цифрових платформ для більш ефективної комунікації і забезпечення прозорості [3].

Попри досягнуті успіхи у сфері громадського контролю, в Висоцькій ОТГ залишаються певні проблеми, які негативно впливають на ефективність цього процесу. Однією з головних проблем є низька активність населення. Незважаючи на наявність різноманітних механізмів для участі громадян у прийнятті рішень, рівень їхньої участі залишається недостатнім. Це може бути пов'язано з кількома факторами, серед яких найбільш суттєвим є низький рівень обізнаності мешканців щодо доступних можливостей для участі в громадському житті. Багато хто з громадян не має чіткого уявлення про те, як можна впливати на рішення місцевої влади або просто не бачить значення цієї участі для покращення свого повсякденного життя. Брак мотивації, відсутність інформаційних кампаній і просвітницьких ініціатив, а також певна байдужість до політичних та соціальних процесів є суттєвими бар'єрами для підвищення рівня активності серед населення.

Іншою проблемою є нерівномірне використання механізмів громадського контролю серед різних соціальних груп. Зокрема, цифрові платформи, які активно використовуються молоддю, залишаються недоступними для літніх мешканців або жителів віддалених сіл, що обмежує їхні можливості брати участь у процесах прийняття рішень. Це пов'язано з технічними і інформаційними бар'єрами, такими як недостатній рівень

цифрової грамотності серед старших поколінь або обмежений доступ до інтернету в сільських районах. Для цих груп населення онлайн-ресурси не є ефективним механізмом для взаємодії з органами влади, що обмежує їхню можливість впливати на місцеве управління.

Ці проблеми вказують на необхідність додаткових зусиль для подолання бар'єрів у доступі до інструментів громадського контролю та підвищення рівня обізнаності серед різних соціальних груп. Для того щоб ефективно залучити широкі верстви населення до процесу прийняття рішень, важливо розробити стратегії, спрямовані на активізацію громадянської участі, зокрема шляхом організації освітніх програм і інформаційних кампаній, а також через забезпечення доступності технологій для всіх верств населення [81].

Для покращення ефективності громадського контролю у Висоцькій ОТГ важливо реалізувати ряд рекомендацій, спрямованих на підвищення участі громадян у місцевому управлінні та посилення прозорості влади.

По-перше, необхідно активізувати інформаційні кампанії, що підвищать обізнаність населення про можливості участі в громадському контролі. Це можуть бути семінари, зустрічі з громадянами, роз'яснювальні програми через місцеві ЗМІ або онлайн-платформи, а також створення інформаційних буклетів і плакатів, які розповідають про механізми участі в управлінських процесах. Важливо звертати увагу на різні вікові категорії, щоб забезпечити доступ до інформації для всіх груп населення, незалежно від їх рівня освіти та технічних знань. Активна інформативна діяльність допоможе змінити сприйняття громадян щодо важливості їхньої участі в управлінні громадою.

По-друге, необхідно забезпечити доступність цифрових платформ для всіх верств населення. Для цього можна впровадити навчальні програми для літніх людей, щоб підвищити їх цифрову грамотність, а також проводити індивідуальні консультації з використанням онлайн-ресурсів. Крім того, доцільно встановлювати інформаційні кіоски в сільських населених пунктах, які дозволяють мешканцям отримувати інформацію про місцеві новини, опитування та участь у прийнятті рішень. Це сприятиме тому, щоб всі

мешканці громади мали рівний доступ до інформації та змогли брати участь у громадському контролі, навіть якщо вони не мають можливості використовувати інтернет [58].

По-третє, важливо підтримувати ініціативи на місцевому рівні, що сприяють розвитку активної громадської діяльності. Одним з таких кроків є створення умов для розвитку нових форм взаємодії між громадою та владою, наприклад, через волонтерські програми або громадські ради. Волонтери можуть брати участь у реалізації проєктів розвитку громади, допомагати у проведенні опитувань та зборі громадської думки, а також виступати в ролі посередників між громадянами та органами влади. В свою чергу, створення громадських рад дозволяє громадянам активно впливати на рішення, що приймаються на місцевому рівні, і забезпечує постійний зворотний зв'язок між владою та населенням.

Впровадження цих рекомендацій допоможе підвищити ефективність громадського контролю, зміцнити довіру до органів влади та стимулювати активну участь громадян у процесах прийняття рішень, що в свою чергу сприятиме сталому розвитку громади.

Таким чином, для покращення ефективності громадського контролю у Висоцькій ОТГ необхідно продовжувати роботу над підвищенням рівня залученості громадян та впроваджувати нові інструменти участі, що відповідають потребам різних соціальних груп.

3.4. Приклади успішного громадського контролю у Висоцькій ОТГ

Висоцька ОТГ демонструє ефективність громадського контролю через низку успішних прикладів, що свідчать про важливість залучення мешканців до процесів управління та ухвалення рішень. Ці приклади є вагомими показниками того, як співпраця між громадою та місцевою владою може покращити якість життя та сприяти розвитку інфраструктури, соціальних послуг та культурних ініціатив [24].

Одним з найбільш яскравих прикладів громадського контролю є впровадження проектів з розвитку інфраструктури. Висоцька ОТГ активно використовує механізм громадських слухань для обговорення інфраструктурних проектів, таких як ремонт доріг, оновлення водопостачальних систем або будівництво нових об'єктів. Наприклад, у процесі планування реконструкції місцевих доріг громадяни мали можливість надавати свої пропозиції щодо пріоритетних напрямків ремонтів. Це дозволило місцевій владі врахувати думки мешканців, що в результаті призвело до зміни планів та ремонту саме тих ділянок доріг, які були найбільш необхідними для розвитку транспортної інфраструктури. Такий підхід позитивно вплинув на якість транспортного сполучення та забезпечив більш ефективне використання бюджетних коштів.

Іншим прикладом успішного громадського контролю є активне використання цифрових платформ для взаємодії з громадою. Висоцька ОТГ створила спеціальні онлайн-опитувальники, які дозволяють мешканцям висловлювати свої думки та пропозиції щодо організації культурних та освітніх заходів. Завдяки такій платформі мешканці могли брати участь у процесі планування культурних подій, навчальних курсів для молоді та інших важливих ініціатив. Це не лише підвищило залученість громади до розвитку культурної сфери, але й допомогло владі зрозуміти реальні потреби місцевих жителів, що дозволяло точніше визначати пріоритети для майбутніх проектів.

Ще одним важливим прикладом є створення дорадчих органів, які залучають представників громадськості до процесу ухвалення рішень. Одним із таких прикладів стала робота місцевої дорадчої ради, яка допомогла вирішити питання забезпечення лікарськими засобами для віддалених сіл громади. Дорадчі органи стали важливими посередниками між громадою та органами влади, що дозволило уникнути багатьох конфліктів і забезпечити більш ефективне реагування на проблеми місцевих жителів. У результаті таких ініціатив значно покращився доступ до медичних послуг для літніх

мешканців та мешканців сільських територій, що свідчить про ефективність залучення громадян до процесів управління [53].

Також важливим прикладом є громадські ради, які сприяють розвитку соціальної активності та екологічної свідомості серед мешканців громади. Однією з ініціатив, що стала результатом таких рад, стало проведення низки екологічних акцій, серед яких — прибирання територій та висадка дерев. Ці акції не тільки поліпшили екологічну ситуацію, але й сприяли залученню громадян до участі в збереженні природних ресурсів громади. Більше того, вони стали потужним інструментом для розвитку взаємодії між владою і громадою на рівні волонтерських ініціатив.

Усі ці приклади підкреслюють важливість громадського контролю як потужного механізму для розвитку громади. Вони демонструють, як ефективно залучення громадян до управлінських процесів може покращити якість інфраструктури, соціальних послуг і культурних ініціатив. Активна участь громадян у прийнятті рішень дозволяє не лише досягти високої ефективності управлінських процесів, а й зміцнити довіру між громадою та органами влади, забезпечуючи прозорість і підзвітність у кожному з напрямків розвитку місцевої території.

РОЗДІЛ 4

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ

4.1. Удосконалення правового забезпечення громадського контролю

Правове забезпечення громадського контролю є критично важливим для створення ефективної системи взаємодії між органами влади та громадянами. Для забезпечення справедливості, прозорості та участі громадян у прийнятті рішень необхідно постійно вдосконалювати законодавчу базу, що регулює цей процес. Можливості для громадського контролю не можуть обмежуватись лише формальними зобов'язаннями органів влади, але й повинні стимулювати активну та конструктивну участь громадян у державному управлінні [59].

Перше, що потрібно вдосконалити — це механізми доступу громадян до публічної інформації. Усі державні органи мають надавати чіткі і доступні звіти про свою діяльність, зокрема щодо використання бюджету, планування та виконання інфраструктурних проєктів, екологічної політики та інших питань, що мають важливе значення для громади. Наявність чіткої, зрозумілої та доступної інформації дозволяє громадянам оцінювати ефективність рішень та ініціатив органів місцевої влади, а також надавати свої пропозиції чи зауваження.

Невід'ємною частиною вдосконалення правового забезпечення є розвиток інструментів для взаємодії громадян з органами місцевого самоврядування. Важливо запроваджувати та удосконалювати інструменти, які дозволяють громадянам безпосередньо впливати на прийняття рішень на місцевому рівні. Для цього доцільно вводити положення, які б забезпечували право громадян ініціювати проведення громадських слухань або опитувань щодо важливих питань. Важливо також, щоб органи влади були зобов'язані враховувати думку громадськості при прийнятті рішень. Порядок таких

слухань має бути чітко регламентований, щоб уникнути будь-яких маніпуляцій чи обмеження прав громадян на участь [27].

Особливу увагу слід приділити законодавчим ініціативам щодо підвищення прозорості процесів прийняття рішень. Для цього має бути створений механізм обов'язкової публікації проектів рішень органів місцевої влади на етапі їх обговорення. Такі кроки дозволяють громадянам не лише бути ознайомленими з планами органів влади, але й активно включатися в їх обговорення ще до прийняття рішень, що допомагає уникнути непорозумінь і сприяє досягненню консенсусу.

Нерідко в процесі громадського контролю виникають ситуації, коли громадяни мають обмежену можливість оскаржувати рішення місцевих органів влади. Для покращення цієї ситуації необхідно удосконалити законодавство в частині доступу до правових механізмів оскарження рішень місцевих органів влади. Це може включати впровадження більш гнучких і доступних процедур для подачі скарг та заяв, зокрема через електронні платформи, а також надання громадянам права на отримання пояснень щодо причин прийняття того чи іншого рішення.

Ще одним важливим кроком у вдосконаленні правового забезпечення є закріплення на законодавчому рівні гарантій для громадських організацій та активістів, що займаються моніторингом та контролем за діяльністю органів влади. Необхідно забезпечити правову підтримку для організацій, які здійснюють незалежний моніторинг діяльності влади та її рішень. Це включає, зокрема, право таких організацій доступати до державних документів та ресурсів, а також право на отримання відповіді на свої запити в межах встановлених термінів [49].

Законодавче регулювання діяльності громадських рад та інших дорадчих органів також потребує вдосконалення. Оскільки ці органи є важливим каналом для передачі думок громадян органам влади, їх діяльність має бути чітко визначена та захищена законодавчо. Потрібно забезпечити належні правові умови для створення та функціонування громадських рад, а

також гарантувати їх право впливати на процес прийняття рішень, особливо щодо важливих соціальних, економічних та екологічних питань.

Що стосується правової підтримки громадських активістів, то їх захист має бути посилений, щоб уникнути тиску або переслідувань за критику органів влади чи участь у процесах контролю. Вони повинні мати можливість працювати без страху від репресій або дискримінації з боку органів влади. Це можна забезпечити шляхом посилення правового захисту, запровадження механізмів захисту від юридичних наслідків за виконання публічних функцій та діяльність на користь громади [26].

Таким чином, удосконалення правового забезпечення громадського контролю є необхідним кроком для створення відкритої та прозорої системи місцевого самоврядування, яка дасть змогу громадянам ефективно взаємодіяти з органами влади, брати активну участь у прийнятті рішень та контролювати використання публічних ресурсів. Водночас важливим аспектом є забезпечення балансу між правами громадян і діяльністю органів влади, що має на меті запобігання зловживанням і забезпечення довіри до влади.

4.2. Розвиток співпраці між органами місцевого самоврядування та громадськістю

Співпраця між органами місцевого самоврядування та громадськістю є важливим елементом демократичного процесу управління та розвитку територіальних громад. Взаємодія між цими двома сторонами дозволяє досягати більш високої якості управлінських рішень, забезпечує прозорість і підзвітність органів влади, а також сприяє розвитку соціальної злагоди та активності серед громадян. Однак, для того, щоб ця співпраця була ефективною, необхідно визначити ключові напрямки розвитку та інструменти, які забезпечать сталу і продуктивну взаємодію [21].

Одним з основних напрямків розвитку співпраці є створення та зміцнення механізмів комунікації між органами місцевого самоврядування та громадою. Важливо забезпечити постійну та доступну інформацію про діяльність органів влади, плани розвитку території та результати виконання проектів. Для цього необхідно активніше використовувати сучасні інформаційні технології, зокрема онлайн-платформи та соціальні мережі, які дозволяють громадянам безпосередньо отримувати актуальну інформацію, ставити запитання та висловлювати свою думку.

Забезпечення регулярних зустрічей між представниками місцевої влади та громадою, таких як громадські слухання, форуми, круглі столи, є важливим механізмом для вирішення проблем, які турбують місцевих жителів. На таких зустрічах громада має можливість висловити свої зауваження та пропозиції, що дозволяє органам самоврядування враховувати думки мешканців при прийнятті рішень. Водночас такі зустрічі допомагають знижувати рівень недовіри до влади, покращують розуміння між громадянами та органами влади [73].

Ще одним важливим кроком є стимулювання участі громадян у процесі планування та реалізації місцевих проектів. Створення консультативних та дорадчих органів за участю представників громадськості дає можливість враховувати інтереси різних груп населення, а також дозволяє забезпечити більш широке залучення до процесів прийняття рішень. Наприклад, громадські ради, консультативні групи або робочі комісії з місцевих питань можуть стати важливими інструментами для налагодження конструктивної взаємодії. Така практика сприяє також розширенню прав громадян, оскільки дає їм змогу брати участь не тільки в обговоренні, а й у формуванні політики на місцевому рівні.

Не менш важливим є розвиток інклюзивності у співпраці. Врахування інтересів усіх верств населення, включаючи маломобільні групи, старше покоління, представників національних меншин, є основою для забезпечення справедливого і рівного доступу до ресурсів громади. Це можна досягти через

проведення спеціалізованих консультацій, де кожен має змогу висловити свою позицію. Важливо, щоб місцеві органи влади створювали умови для участі всіх категорій громадян, незважаючи на їх соціальний статус чи рівень доступу до інформаційних технологій [83].

Важливою складовою розвитку співпраці є також освітні ініціативи, спрямовані на підвищення громадської свідомості та культури участі. Інформування громадян про їхні права та можливості участі у місцевих процесах, організація тренінгів, семінарів та курсів з питань місцевого самоврядування дозволяє збільшити рівень активності населення. Наприклад, проведення програм для школярів і студентів на тему громадянської освіти сприяє формуванню у молоді свідомості відповідальності за розвиток місцевої громади, а також забезпечує майбутнє стабільне й активне залучення до процесів місцевого управління.

Ще одним важливим аспектом є посилення зворотного зв'язку між органами влади та громадянами. Важливо, щоб рішення та ініціативи органів місцевого самоврядування враховували не тільки односторонню інформацію від органів влади, але й реакцію та побажання громади. Для цього необхідно створювати механізми фіксації та обробки звернень, скарг та пропозицій громадян, а також регулярно звітувати про їх розгляд. Такі кроки дозволяють підвищити довіру між сторонами та забезпечують справедливу та обґрунтовану політику органів місцевого самоврядування [28].

Одним із завдань, яке необхідно вирішувати на цьому етапі, є розширення доступу до участі в місцевому управлінні для представників різних організацій громадянського суспільства. Це можуть бути неурядові організації, культурні та освітні установи, які активно працюють у громаді та можуть дати корисні рекомендації для розвитку місцевої політики та покращення умов життя. Співпраця з такими організаціями має стати пріоритетом для органів місцевого самоврядування, оскільки вони часто є найбільш ефективними каналами для виявлення потреб та проблем місцевої громади.

Таким чином, розвиток співпраці між органами місцевого самоврядування та громадськістю вимагає комплексного підходу та постійного вдосконалення існуючих механізмів. Це забезпечить ефективне управління на місцевому рівні, яке буде спиратись на принципи прозорості, доступності та зворотного зв'язку, створюючи умови для сталого розвитку та покращення якості життя громадян.

4.3. Впровадження нових механізмів громадського контролю

В умовах сучасного розвитку громадянського суспільства та постійної трансформації інформаційного простору, впровадження нових механізмів громадського контролю є ключовим фактором для досягнення прозорості, підзвітності та ефективності діяльності органів місцевого самоврядування. Новітні технології та інноваційні підходи до громадського контролю дозволяють створювати нові можливості для активної участі громадян у прийнятті рішень, спостереженні за їх виконанням і моніторингу результатів.

Одним із основних кроків у впровадженні нових механізмів є створення і розвиток електронних платформ громадського контролю [8]. Сьогодні більшість громадян мають доступ до Інтернету, що робить цифрові технології потужним інструментом для забезпечення прозорості діяльності органів влади. Ці платформи можуть включати кілька важливих функцій:

1. Публікація важливої інформації. На електронних платформах можуть бути розміщені звіти про виконання бюджетів, плани розвитку інфраструктури, дані про публічні закупівлі та проекти, що реалізуються на рівні громади. Відкритий доступ до цих документів дозволяє мешканцям контролювати, чи дійсно виконуються затверджені плани, чи не відбувається нецільове використання коштів.

2. Інтерактивне звернення громадян. Електронні платформи можуть передбачати функції для подання петицій, запитів та звернень до органів місцевого самоврядування. Громадяни можуть не лише дізнаватися

інформацію, але й активно впливати на процес прийняття рішень, ініціюючи обговорення важливих питань або збираючи підписи на підтримку певних ініціатив.

3. Механізми зворотного зв'язку. Створення електронних платформ також дозволяє налагодити зворотний зв'язок між владою та громадою. Важливим аспектом є надання громадянам можливості не лише вносити пропозиції, але й отримувати відповіді на свої звернення, що підвищує довіру до органів влади [19].

Однак для того, щоб такі платформи стали доступними та зручними для всіх мешканців, важливо забезпечити їхню доступність для різних верств населення. Зокрема, для цього необхідно враховувати:

- підготовку спеціалізованих мобільних додатків, які дозволяють громадянам, не маючи доступу до комп'ютерів, користуватися платформами через смартфони;

- забезпечення навчальних програм для людей похилого віку, які не завжди знайомі з новими технологіями. такі програми можуть проводитись через місцеві органи влади або громадські організації;

- встановлення інформаційних кіосків у сільських населених пунктах, які дозволяють без доступу до інтернету подавати запити, звернення та брати участь у громадських обговореннях.

Використання технології блокчейн також може стати важливим інструментом для забезпечення прозорості та безпеки даних в рамках громадського контролю. Технологія блокчейн дозволяє створювати незмінний і доступний для перевірки реєстр всіх транзакцій та рішень. Це важливо, зокрема, для процесів публічних закупівель, фінансування проектів або отримання громадянських дозволів [30].

Одним із прикладів використання блокчейн-технологій може бути відкритий реєстр проектів та витрат, де кожна транзакція, пов'язана з виконанням бюджетних програм, є зафіксованою в ланцюгу, що неможливо змінити без відповідного дозволу. Це дозволяє не лише підвищити рівень

довіри громадян до органів влади, але й суттєво знизити можливості для корупції та маніпуляцій з бюджетними коштами.

Ще одним важливим аспектом впровадження нових механізмів громадського контролю є розвиток мобільних додатків для оперативного реагування на проблеми громади. Мобільні додатки дають можливість мешканцям повідомляти про проблеми, такі як порушення екологічних норм, зіпсована інфраструктура або соціальні проблеми в їхній громаді. Ці додатки можуть мати функцію збору даних про місце та тип порушення, що дозволяє органам влади оперативно реагувати на проблеми, не чекаючи, поки вони будуть висвітлені в ЗМІ або на громадських слуханнях.

Мобільні додатки для громадянського моніторингу також можуть включати функції для активного залучення громадян до процесу оцінки ефективності реалізації програм або проектів. Наприклад, якщо у громаді реалізується проект благоустрою чи ремонту інфраструктури, мешканці можуть за допомогою додатку подавати свої відгуки щодо виконаних робіт, їх якості та дотримання термінів. Такий моніторинг дозволяє виявляти проблеми на ранніх стадіях і своєчасно їх виправляти [10].

Впровадження інструментів прямої демократії через референдуми або збори громадян також є одним із важливих нових механізмів громадського контролю. Це дає можливість громадянам безпосередньо впливати на прийняття важливих рішень для розвитку громади. Зокрема, створення правових механізмів для ініціювання місцевих референдумів дозволяє громадянам брати участь у вирішенні стратегічних питань, таких як прийняття бюджету громади, зміна податків чи реалізація великих інфраструктурних проектів. Це дає громадам не тільки формальну можливість висловити свою позицію, але й реальний вплив на процеси управління.

Громадські ради, дорадчі органи та комітети стають важливим елементом у процесах прийняття рішень на місцевому рівні. Вони дозволяють враховувати думки представників різних верств населення, допомагаючи уникнути конфліктів та забезпечити ефективне рішення складних питань.

Підтримка та розвиток таких інститутів допоможе органам влади краще розуміти потреби населення та покращити взаємодію між громадами та місцевою владою.

Водночас для забезпечення високої ефективності таких механізмів важливо проводити систематичний моніторинг та оцінку діяльності громадського контролю. Це дає можливість виявляти сильні та слабкі сторони існуючих практик, визначати напрямки для вдосконалення та адаптації нових інструментів до потреб громад. Моніторинг має включати не лише аналіз результатів, але й оцінку рівня залученості громадян до процесу, рівня їх обізнаності та задоволення від взаємодії з органами місцевого самоврядування [32].

Таким чином, впровадження нових механізмів громадського контролю дозволяє створити більш прозору, відкриту і підзвітну систему управління на місцевому рівні. Завдяки технологіям, мобільним додаткам, інтерактивним платформам та інструментам прямої демократії, громадяни отримують можливість більш активно брати участь у процесах прийняття рішень та моніторингу їх виконання. Це сприяє покращенню якості управління та забезпеченню сталого розвитку громад.

4.4. Рекомендації щодо підвищення обізнаності населення

Підвищення рівня обізнаності населення щодо громадського контролю є важливим кроком для забезпечення ефективного функціонування демократичних процесів на місцевому рівні. Коли громадяни мають чітке уявлення про свої права та можливості впливати на управлінські рішення, це сприяє зростанню громадської активності, що є основою для демократичного розвитку суспільства. Чим більше громадяни інформовані про свої права, можливості участі в процесах прийняття рішень та механізми контролю за діями влади, тим більш активними вони стають у житті громади. Ця активність

безпосередньо впливає на ефективність управління, прозорість дій органів влади, а також зміцнення демократичних принципів на місцевому рівні.

Щоб стимулювати активну участь громадян у процесах громадського контролю, необхідно розробити та впровадити ефективні стратегії, що сприятимуть підвищенню обізнаності населення про важливість громадського контролю та способи активної участі в цих процесах. Це включає в себе різноманітні заходи, спрямовані на інформування громадян, навчання їх правам та інструментам, які вони можуть використовувати для контролю за діяльністю органів влади [35].

1. Організація інформаційних кампаній та заходів з підвищення обізнаності

Для того, щоб громадяни могли ефективно брати участь у процесах громадського контролю, необхідно організувати серію інформаційних кампаній, спрямованих на різні цільові групи населення. Це допоможе забезпечити максимальний охоплення різних верств громадян, від молоді до людей похилого віку, з урахуванням їхніх інтересів, потреб та рівня підготовки.

- Семінари та тренінги для громадян: Для ефективного залучення громадян до процесів громадського контролю необхідно проводити навчальні заходи, на яких роз'яснюватиметься, як працює система громадського контролю, які механізми існують для подачі запитів та звернень до органів місцевої влади. Такі заходи можуть проводитися як в офлайн, так і в онлайн-форматах, що дасть можливість охопити якомога більше людей. Наприклад, семінари можуть висвітлювати теми щодо подання електронних звернень через офіційні вебсайти, участі в громадських слуханнях чи громадських радах, а також можливостей впливати на ухвалення рішень через петиції та збори.

- Зустрічі з громадою: Місцеві органи влади повинні активно організовувати зустрічі з мешканцями для роз'яснення механізмів громадського контролю. Це можуть бути як публічні заходи, так і виїзні

зустрічі в різних частинах громади, де представники місцевої влади та громадських організацій інформуватимуть громадян про те, як працює система контролю, які інструменти доступні для громадян, і як ці інструменти можуть вплинути на процеси управління. Зустрічі можуть стати майданчиками для обміну думками, отримання зворотного зв'язку та пропозицій від мешканців щодо вдосконалення системи громадського контролю.

- Інформаційні стенди та плакати: Для більшої доступності інформації щодо громадського контролю важливо встановлювати інформаційні стенди та плакати в місцях масового скупчення людей. Це можуть бути адміністративні будівлі, медичні установи, навчальні заклади, торгові центри, громадські місця, де люди часто бувають. Інформаційні стенди повинні містити ключові відомості про права громадян, процеси громадського контролю, а також надавати контактну інформацію для звернень та участі в активностях, пов'язаних з контролем за діями влади. Важливо, щоб ця інформація була чіткою, зрозумілою та доступною для кожного громадянина, незалежно від його віку чи рівня освіти [1].

Під час організації таких кампаній необхідно враховувати різноманітні аспекти доступності та зрозумілості інформації для різних соціальних груп. Програми та заходи повинні враховувати різницю в рівні цифрової грамотності, досвід громадян, їх інтереси та потреби. Наприклад, для молоді можна використовувати соціальні мережі та цифрові платформи для поширення інформації, тоді як для старшого покоління буде важливо створювати друковані матеріали або організувати очні зустрічі.

Інформаційні кампанії можуть також включати спільну роботу з медіа — місцевими газетами, радіо, телебаченням та іншими ЗМІ, щоб забезпечити ширше охоплення та забезпечити більш глибоке розуміння громадянами механізмів громадського контролю.

Загалом, підвищення рівня обізнаності населення є важливою складовою демократичного процесу та ефективного функціонування

громадського контролю. Чим більше людей будуть поінформовані про свої права та можливості участі в управлінських процесах, тим більша ймовірність того, що вони активно залучатимуться до контролю за діяльністю органів влади, що, у свою чергу, сприятиме розвитку громади та зміцненню демократичних інститутів на місцевому рівні.

2. Впровадження освітніх програм та курсів для різних вікових груп

Для успішного залучення всіх верств населення до процесу громадського контролю важливо розробити спеціалізовані освітні програми, які будуть відповідати потребам та можливостям різних вікових і соціальних груп. Це дозволить максимально залучити громадян до активного контролю за діяльністю органів влади, а також сприятиме формуванню більш свідомої та відповідальної громадянської позиції. Впровадження освітніх курсів допоможе громадянам різних вікових груп отримати необхідні знання та навички для активної участі в громадському контролі та демократичних процесах [38].

Молодь є однією з найбільш важливих цільових груп, оскільки саме вона має потенціал для формування активної громадянської позиції, здатної впливати на політичні та соціальні процеси. Для цієї групи доцільно організовувати курси, тренінги та освітні програми, що включають не тільки теоретичні знання, але й практичні навички.

Курси про демократичні процеси та активне громадянство: Молоді люди повинні отримати фундаментальні знання про принципи демократії, механізми виборчого процесу, роль громадян у системі управління, а також значення громадського контролю за діяльністю органів влади. Важливо пояснити їм, чому активне громадянство є важливим елементом демократичного суспільства і як вони можуть через різні інструменти впливати на управлінські рішення.

Навчання використанню цифрових платформ: Оскільки сучасна молодь активно використовує цифрові технології, важливо навчити їх користуватися онлайн-платформами для подачі петицій, звернень, участі у громадських

обговореннях та інших формах електронного громадського контролю. Це можуть бути курси, що пояснюють, як зареєструватися на державних вебсайтах, подати електронне звернення, взяти участь у відкритих онлайн-засіданнях або голосуваннях. Такі навички дозволяють молоді легко долучатися до громадського контролю і активно взаємодіяти з органами місцевої влади.

Модулі про важливість участі в громадах та волонтерських ініціативах: Тренінги для молоді можуть включати також практичні аспекти участі в волонтерських ініціативах, участі у місцевих проектах та заходах. Молодь повинна розуміти, як її активність у місцевій громаді може мати великий вплив на розвиток території та поліпшення умов життя в цілому [13].

Літні люди часто стикаються з труднощами у користуванні цифровими технологіями, тому для них важливо організувати спеціальні курси та тренінги, які дозволять легко впровадити їх у процес громадського контролю.

Курси в місцевих центрах соціального обслуговування: Це можуть бути спеціалізовані курси, де старші громадяни отримують доступ до базових знань про громадський контроль, його важливість для розвитку місцевої громади, а також можливості впливати на діяльність органів влади через подачу звернень, участь у петиціях або громадських слуханнях. Курси повинні бути доступними за рівнем складності, з використанням простих, зрозумілих термінів і пояснень.

Навчання цифровим технологіям: Оскільки в сучасному світі значна частина громадських процесів переходить у цифровий формат, важливо навчити літніх людей користуватися смартфонами та комп'ютерами для подачі електронних звернень, участі в онлайн-опитуваннях і петиціях. Це дозволить їм безпосередньо долучатися до процесів громадського контролю через доступні цифрові платформи.

Залучення старших громадян до громадських ініціатив: Важливо також заохочувати старше покоління брати участь у місцевих ініціативах та волонтерських проектах. Це можуть бути як програми, спрямовані на

поліпшення інфраструктури громади, так і ініціативи з підтримки соціальних груп. Таким чином, літні люди матимуть можливість активно впливати на покращення умов життя в своїй громаді.

Важливо забезпечити молодому поколінню знання та навички, які б формували у них активну громадянську позицію з самого початку.

У школах можна вводити спеціальні програми або факультативи, що пояснюють основи громадського контролю та важливість участі в управлінських процесах [7].

Наприклад, учні можуть працювати над створенням ініціатив з покращення їхнього навчального закладу або громади, використовуючи інструменти громадського контролю та волонтерства. Це дозволяє молоді відчувати реальний вплив на те, що відбувається навколо них, та створює практичну основу для подальшої участі в демократичних процесах.

Важливо, щоб освітні програми з громадського контролю були інтегровані в ширшу систему культурних та соціальних ініціатив. Тільки так можна досягти довготривалих результатів і формувати звичку до участі у громадському житті.

Для залучення більш широкої аудиторії до навчання з громадського контролю можна використовувати мультимедійні ресурси, такі як відео, підкасти та соціальні мережі, які дадуть змогу донести інформацію до всіх верств населення. Це дозволить у більш зручний та доступний спосіб поширювати знання про важливість громадського контролю.

Впровадження освітніх програм та курсів для різних вікових груп є необхідним кроком для залучення громадян до процесів громадського контролю. Тільки через навчання та підвищення обізнаності можна створити активну та відповідальну громадянську спільноту, здатну ефективно впливати на процеси управління та розвитку на місцевому рівні.

3. Використання цифрових платформ та соціальних мереж для поширення інформації

Сучасні цифрові технології створюють нові можливості для інформування громадян і залучення їх до процесів громадського контролю. Завдяки використанню цифрових платформ та соціальних мереж місцеві органи влади можуть ефективно донести до громадян інформацію про їхні права, можливості участі в управлінських процесах та способи контролю за діяльністю органів влади. Це дозволяє не тільки поширювати новини та інформацію, але й активно залучати громадян до процесів ухвалення рішень. Основні інструменти для цього включають вебсайти, соціальні мережі та мобільні додатки.

Один з основних інструментів для поширення інформації — це спеціалізовані вебсайти місцевих органів влади. Вебсайти повинні бути зрозумілими та доступними для всіх верств населення. Для цього можна інтегрувати на сайті наступні функції:

- Інтерактивні інструменти для подачі петицій та звернень: Вебсайт може мати розділ, де громадяни можуть подати петицію або звернення до органів місцевого самоврядування, а також відстежувати статус розгляду своїх запитів. Це дозволяє забезпечити прозорість і підзвітність органів влади.

- Актуальна інформація про громадські слухання та збори: Вебсайти повинні регулярно публікувати анонси про майбутні громадські слухання, збори, публічні обговорення та інші важливі події. Такі ресурси мають бути інтегровані з календарями, де можна буде легко дізнатися, коли і де відбудеться наступна зустріч або слухання.

- Можливості для зворотного зв'язку: Вебсайти повинні включати форуми або чат-платформи для зворотного зв'язку з громадянами, де можна задати питання, висловити свою думку або пропозицію. Це забезпечує двосторонню комунікацію між громадянами і органами влади.

- Доступність для всіх категорій населення: Вебсайти повинні бути адаптовані для людей з обмеженими можливостями, мати можливість змінювати шрифт, контрастність, а також мати голосові послуги для осіб з порушеннями зору.

Соціальні мережі стали важливим інструментом комунікації між органами влади та громадянами. Вони дозволяють швидко поширювати новини, ініціативи та важливу інформацію [8]. Основні можливості використання соціальних мереж для громадського контролю:

- Розповсюдження новин та анонсів: Органи влади можуть публікувати новини, оновлення щодо поточних ініціатив, а також важливі анонси про майбутні події, слухання та збори. Це дозволяє громадянам своєчасно отримувати актуальну інформацію та брати участь у прийнятті рішень.

- Онлайн-опитування та опитування громадської думки: Соціальні мережі дозволяють проводити онлайн-опитування та голосування щодо різних ініціатив або рішень. Це дає змогу громадянам висловити свою думку, а органам влади — отримати зворотний зв'язок щодо актуальних питань.

- Обговорення важливих ініціатив та подій: Використання соціальних мереж для організації обговорень дозволяє залучити громадян до публічних дебатів і створити платформу для обміну думками та ідеями. Через коментарі та пости громадяни можуть активно висловлювати свою думку, що робить процес прийняття рішень більш відкритим і прозорим.

- Інформування про правові механізми: В соціальних мережах можна публікувати інструкції щодо того, як подавати звернення або петиції, як брати участь у громадських слуханнях або використовувати інші інструменти громадського контролю.

- Залучення молоді до участі в громадських процесах: Соціальні мережі є дуже популярними серед молоді, тому вони є ефективним способом залучити нові покоління до процесів громадського контролю. Використання таких платформ дозволяє залучити молодь до активної участі в суспільних процесах.

Мобільні додатки є потужним інструментом для активної участі громадян у процесах громадського контролю. З їх допомогою можна не лише стежити за процесами, а й безпосередньо брати в них участь. Деякі функції мобільних додатків можуть включати:

- Подання електронних звернень та петицій: Додатки можуть дозволяти громадянам подавати звернення, петиції та інші документи безпосередньо через мобільний телефон. Це зручно, оскільки дозволяє зберегти час та зусилля, не виходячи з дому.

- Участь у голосуваннях та опитуваннях: Мобільні додатки дозволяють громадянам брати участь в голосуваннях, проводити опитування та інші форми взаємодії з органами влади, що сприяє більш активному включенню громадян у процеси прийняття рішень.

- Інтерактивні карти та інструменти для моніторингу: Мобільні додатки можуть мати інтерактивні карти, де громадяни можуть побачити важливі місцеві ініціативи, новини або повідомлення про наявність проблемних ділянок на їхніх територіях, що потребують уваги або вирішення.

- Оновлення інформації в реальному часі: Мобільні додатки дозволяють надавати громадянам актуальні оновлення в реальному часі, зокрема про зміну статусу звернень або петицій, заплановані зустрічі, слухання та інші важливі події.

- Поширення освітніх матеріалів та новин: Додатки можуть бути використані для поширення інформації, освітніх матеріалів щодо громадського контролю, прав громадян та механізмів участі в управлінських процесах.

Використання цифрових платформ та соціальних мереж для поширення інформації про громадський контроль є важливим кроком для покращення взаємодії органів влади з громадянами [15]. Це дозволяє не тільки інформувати населення, але й активно залучати його до процесів ухвалення рішень. Завдяки цим інструментам місцеві органи влади можуть забезпечити більшу прозорість, доступність і підзвітність у своїй діяльності, що сприятиме розвитку демократичних процесів на місцевому рівні.

4. Поширення успішних прикладів громадського контролю

Одним з ефективних способів підвищення обізнаності громадян про значення громадського контролю є демонстрація реальних успішних

прикладів. Це не лише мотивує людей брати участь у таких процесах, а й показує, що їхня активність може призвести до конкретних змін у розвитку громади. Поширення позитивного досвіду використання громадського контролю допомагає зміцнити довіру до демократичних інститутів і підвищити рівень участі в управлінських процесах.

Одним з найбільш наочних прикладів ефективного громадського контролю є петиції та звернення, що призвели до змін на рівні громади. Розповіді про такі ініціативи можуть включати:

- Виконання конкретних змін після подачі петиції: Місцева влада може поділитися прикладами петицій, які сприяли вирішенню важливих проблем громади, таких як поліпшення інфраструктури, створення нових соціальних об'єктів або змін у місцевих законодавчих актах. Ці приклади можна презентувати як історії успіху, що показують реальну силу громадського впливу.

- Публікація результатів звернень: Презентація звернень, які отримали відповідь або привели до змін, є чудовим способом продемонструвати, як громадянський вплив допомагає покращити умови життя в громаді. Такі історії можуть надихати інших громадян долучатися до процесів громадського контролю.

Іншим важливим аспектом є розповіді про те, як громадські ради або інші дорадчі органи допомогли вирішити соціальні або економічні проблеми громади [18]. Це може включати:

- Вирішення локальних проблем через активність громадських рад: Місцева влада може поділитися прикладами того, як участь громадськості в робочих групах чи радах допомогла вирішити конкретні соціальні проблеми, такі як покращення доступу до медичних послуг, створення безпечних зон для дітей або розвиток культурних проєктів.

- Спільні ініціативи для розвитку економіки громади: Розповіді про те, як спільні зусилля громадськості та місцевої влади привели до покращення економічної ситуації, розвитку малого бізнесу чи покращення умов для

підприємців можуть служити прикладом ефективної взаємодії для вирішення актуальних проблем.

- Рішення, прийняті завдяки громадським радникам: Презентація конкретних випадків, коли дорадчі органи надали цінні поради або допомогли спрямувати владу на вирішення конкретних проблем, може надихнути громадян брати активну участь у подібних органах.

Громадські обговорення є важливим етапом у процесі прийняття рішень органами місцевого самоврядування. Поширення результатів таких обговорень допомагає продемонструвати громадянам, як їхня участь може змінити рішення, які мають важливий вплив на громаду. Це може включати:

- Вплив громадських обговорень на прийняття рішень: Місцева влада може представити приклади того, як громадські обговорення допомогли змінити або доповнити проекти рішень, що стосуються розвитку інфраструктури, соціальних програм або екологічних ініціатив.

- Реальні зміни завдяки відкритим обговоренням: Розповіді про те, як відкриті публічні слухання та консультації дозволили врахувати потреби різних груп населення, можуть бути потужним доказом ефективності громадського контролю.

- Підвищення довіри через прозорість: Представлення результатів обговорень показує, як відкритість та підзвітність влади можуть сприяти довірі громадян до органів місцевого самоврядування, а також підвищити зацікавленість у подальшій участі.

Щоб успішні приклади громадського контролю стали доступними для широкої аудиторії, важливо використовувати різноманітні канали комунікації:

- Місцеві ЗМІ: Прес-релізи, статті та інтерв'ю в місцевих газетах, радіо та телевізійних програмах можуть бути потужним інструментом для популяризації успішних прикладів. Це дозволяє ширшій аудиторії дізнатися про реальні досягнення громадян у процесі громадського контролю.

- Вебсайти органів влади: Офіційні сайти можуть бути важливими платформами для публікації інформації про успішні ініціативи, в тому числі через блоги, новини та спеціальні публікації.

- Соціальні мережі: Сучасні соціальні мережі є ефективним інструментом для швидкого поширення інформації та привернення уваги до успішних прикладів. Місцева влада може використовувати Facebook, Instagram, Twitter та інші платформи для публікацій, відео- та фотоматеріалів, що розповідають про позитивні зміни, досягнуті завдяки громадському контролю.

- Зустрічі з громадою: Організація публічних зустрічей, де можна презентувати приклади успіху громадського контролю, допомагає не тільки поширити інформацію, але й створити атмосферу довіри та співпраці між громадянами та місцевою владою [50].

Поширення успішних прикладів громадського контролю є важливою частиною стратегії підвищення обізнаності та залучення громадян до участі в управлінських процесах. Демонструючи реальні історії успіху, місцева влада може мотивувати громадян активно брати участь у громадському контролі, що в свою чергу сприяє розвитку демократичних процесів і підвищенню рівня взаємодії між органами влади та громадянами.

5. Підвищення довіри до громадського контролю через відкритість

Щоб громадський контроль був ефективним і мав реальний вплив на прийняття рішень, необхідно забезпечити максимальну відкритість та прозорість усіх етапів цього процесу. Довіра громадян до процесу громадського контролю напряду залежить від того, наскільки доступною і зрозумілою є інформація про статус і результати ініціатив, до яких вони долучаються. Ось кілька ключових аспектів, які допомагають підвищити рівень довіри до громадського контролю через відкритість:

Однією з основних вимог до прозорості є надання громадянам можливості відслідковувати статус своїх ініціатив на всіх етапах:

- Інтерактивні платформи для відслідковування: Місцеві органи влади можуть створити вебсайти або мобільні додатки, де громадяни зможуть не лише подавати петиції чи звернення, але й отримувати актуальну інформацію про їхній статус — від початкового розгляду до результатів.

- Автоматичне повідомлення про зміни: Важливо налаштувати систему, яка автоматично інформуватиме громадян про кожен крок, що стосується їхнього звернення чи петиції. Наприклад, автоматичні сповіщення на електронну пошту або через мобільний додаток можуть повідомляти про затвердження ініціативи, розгляд документів або прийняття рішень.

- Прозорі процеси ухвалення рішень: Громадяни повинні мати можливість побачити всі етапи ухвалення рішень, що стосуються їхніх звернень або петицій, щоб зрозуміти, чому той чи інший запит був схвалений чи відхилений.

Важливо, щоб громадяни мали змогу дізнатися, чому їхні ініціативи, звернення або петиції не були підтримані чи виконані:

- Документовані пояснення від органів влади: Якщо ініціатива не була підтримана, громадяни повинні отримати офіційні пояснення від місцевої влади про причини відмови. Це дозволяє людям краще зрозуміти процес ухвалення рішень і виявляти здорову критику.

- Аналіз невиконаних ініціатив: У випадках, коли певні ініціативи не були реалізовані, важливо публікувати звітні матеріали або результати аналізу, які пояснюють, чому ці ініціативи не були виконані. Така практика знижує рівень непорозумінь і покращує відносини між громадянами та органами влади.

- Форум для обговорення причин відмови: Для підвищення прозорості можна організувати відкриті обговорення або форуми, на яких громадяни можуть висловити своє невдоволення з приводу відмов або неузгоджених ініціатив та отримати відповідні пояснення від представників влади.

Одним із головних елементів забезпечення відкритості є публікація звітів органів влади про виконання рішень, що були ухвалені в результаті громадських обговорень:

- Щорічні або кварталні звіти: Місцева влада повинна регулярно публікувати звітність про виконання рішень, ухвалених на основі результатів громадських обговорень або петицій. Це дозволяє громадянам побачити, як їхні ініціативи були враховані та чи реалізовані у конкретних діях.

- Доступність звітів у відкритому доступі: Звіти про виконання рішень повинні бути легко доступні на вебсайті органів влади, щоб громадяни могли швидко ознайомитися з тим, що було зроблено після подачі петицій або звернень. Такі звіти повинні бути детальними і зрозумілими для кожного жителя громади.

- Моніторинг і оцінка результатів: У звітах слід також вказувати, як оцінювалися результати виконання рішень, і чи була досягнута мета, яку ставили перед собою громадяни. Це дозволяє зрозуміти, чи ефективно працює громадський контроль.

Відкритість у громадському контролі має забезпечити не лише доступ до інформації, але й підзвітність влади:

- Періодичні звіти влади перед громадою: Органи влади повинні регулярно звітувати перед громадянами про свою діяльність, відповідати на запитання і враховувати пропозиції від громадськості.

- Формування громадських комітетів для моніторингу: Створення незалежних громадських комітетів, які б оцінювали, наскільки ефективно органи влади виконують ухвалені рішення і чи відповідають вони інтересам громади, також допомагає забезпечити підзвітність і прозорість.

У кінцевому рахунку, забезпечення відкритості всіх етапів громадського контролю формує довіру до самого процесу. Якщо громадяни бачать реальні результати своєї участі, мають доступ до інформації про статус своїх ініціатив і розуміють, чому певні рішення не були виконані, це сприяє їхній активності в подальшому [17].

- Підвищення участі через прозорість: Відкритість процесів громадського контролю стимулює більше людей до активної участі, адже громадяни бачать, що їхній вплив на прийняття рішень має значення.

- Створення культури довіри: Прозорість і звітність є основою для формування культури довіри між громадянами та органами влади. Чим більше громадяни будуть впевнені в тому, що їхня активність не йде на марно, тим більше вони будуть брати участь у громадському контролі.

Забезпечення прозорості та відкритості в процесах громадського контролю є важливим фактором для підвищення довіри громадян до таких ініціатив. Надання можливості громадянам відслідковувати статус своїх звернень, петицій та запитів, а також забезпечення доступу до звітів про виконання рішень сприяє створенню атмосфери довіри та сприяє активній участі громадян у процесах управління.

б. Підтримка та розвиток партнерств з громадськими організаціями

Одним із ключових шляхів для підвищення обізнаності про громадський контроль є співпраця з громадськими організаціями, які мають досвід у цій сфері і активно працюють на залучення громадян до процесу контролю за діяльністю влади. Громадські організації можуть відігравати важливу роль у розвитку громадянської активності, освіті населення і покращенні взаємодії між громадянами та органами влади. Партнерство з такими організаціями може бути надзвичайно корисним для забезпечення ефективного та прозорого громадського контролю.

Громадські організації можуть стати важливими посередниками між громадянами та органами влади [55]. Вони можуть допомогти в ефективному комунікуванні і забезпечити зворотній зв'язок між цими двома сторонами:

- Посередництво у взаємодії: Організації можуть виступати в ролі модераторів між громадою і владою, забезпечуючи зрозуміле і конструктивне обговорення питань громадського контролю. Вони допомагають організувати діалог, що дозволяє ефективно вирішувати проблеми, що виникають у місцевому управлінні.

- Організація платформ для взаємодії: Громадські організації можуть створювати майданчики для спільних обговорень, де громадяни можуть висловлювати свої думки та пропозиції, а також отримувати актуальну інформацію від органів влади.

Громадські організації часто мають досвід у проведенні освітніх програм і тренінгів, які допомагають громадянам краще зрозуміти свої права та обов'язки, а також механізми громадського контролю:

- Освітні ініціативи: Партнерство з громадськими організаціями дозволяє місцевим органам влади організувати освітні заходи, семінари та тренінги для різних груп населення. Це дає можливість громадянам отримувати інформацію про важливість громадського контролю, правила участі в петиціях та інших ініціативах.

- Розвиток громадянських навичок: Тренінги з розвитку громадянських навичок і лідерства можуть підготувати активістів, які в подальшому можуть виступати ініціаторами змін у своїх громадах і брати участь у процесах громадського контролю.

- Інформаційна підтримка: Громадські організації можуть надавати консультації, готувати роз'яснювальні матеріали та проводити тренінги, які допоможуть громадянам краще розуміти процедури, пов'язані з громадським контролем, і як саме вони можуть брати в них участь [21].

Ще одним важливим аспектом співпраці є забезпечення громадянам можливості отримувати консультації з питань громадського контролю:

- Індивідуальні консультації: Громадські організації можуть надавати підтримку та консультиувати громадян щодо подання звернень, петицій, участі в обговореннях і інших інструментах громадського контролю. Ці консультації можуть допомогти вирішити питання, які виникають під час процесу подачі ініціатив.

- Групові консультації та обговорення: Проводячи групові зустрічі, громадські організації можуть сприяти колективному обговоренню та вирішенню проблем, що стосуються громадського контролю на місцевому

рівні. Такі заходи можуть допомогти створити спільноти активістів, які працюють разом для досягнення змін у своїй громаді.

Партнерство з громадськими організаціями може сприяти реалізації спільних ініціатив, які зможуть значно підвищити ефективність громадського контролю:

- Спільні проекти з місцевими органами влади: Співпраця може включати спільні проекти, спрямовані на покращення громадського контролю, такі як створення інтерактивних платформ для моніторингу місцевих ініціатив або проведення публічних слухань. Такі проекти можуть залучати більше громадян до активної участі в управлінні та підвищувати рівень обізнаності.

- Міжнародні партнерства: Партнерство з громадськими організаціями міжнародного рівня також може сприяти переносу успішних моделей громадського контролю в Україні, адаптуючи їх до місцевих умов і потреб.

Громадські організації можуть допомогти створити та зміцнити інфраструктуру для розвитку громадянської активності, яка є основою для ефективного громадського контролю:

- Створення центрів громадянської активності: Партнерства з громадськими організаціями можуть допомогти створити фізичні та віртуальні майданчики для активістів, де вони можуть обмінюватися ідеями, організовувати заходи та працювати над проектами, спрямованими на покращення управління на місцевому рівні.

- Розвиток цифрових платформ для активістів: Встановлення партнерств з громадськими організаціями дозволяє створити онлайн-платформи для громадян, на яких вони можуть організовувати онлайн-акції, брати участь в опитуваннях, подавати пропозиції та запити до місцевих органів влади [71].

Громадські організації допомагають змінити громадську думку щодо важливості громадського контролю та участі в управлінні:

- Залучення громади до культури активізму: Спільні ініціативи дозволяють формувати культуру активної участі громадян у громадському

житті, де кожен має можливість впливати на місцеве управління та підтримувати ефективний громадський контроль.

- Інформаційні кампанії: Громадські організації можуть проводити інформаційні кампанії, спрямовані на підвищення обізнаності щодо важливості громадського контролю, що допоможе громадянам краще усвідомлювати свою роль у формуванні управлінських рішень.

Співпраця з громадськими організаціями є важливим елементом для підвищення обізнаності та розвитку громадянської активності в процесах громадського контролю. Через підтримку навчальних ініціатив, консультування громадян, спільні проекти та створення інфраструктури для активістів можна значно посилити ефективність громадського контролю, що сприятиме підвищенню довіри до органів влади та покращенню управління на місцевому рівні.

ВИСНОВКИ

У ході цього дослідження було проведено всебічний аналіз теоретичних і практичних аспектів громадського контролю та здійснено оцінку діяльності органів місцевого самоврядування на прикладі Висоцької ОТГ Рівненської області.

У першому розділі проаналізовано різні підходи до визначення поняття громадського контролю, розкрито його сутність і правові основи, які регулюють цей процес в Україні. Встановлено, що громадський контроль виступає важливим інструментом для забезпечення прозорості, підзвітності та ефективності органів влади. Хоча правове регулювання цього механізму в Україні є достатньо розвиненим, воно потребує певних вдосконалень для підвищення його результативності. Водночас висвітлено роль громадських організацій як посередників між владою та населенням, які сприяють ініціюванню петицій і громадських обговорень, що підвищує рівень активності громадян у місцевому самоврядуванні.

Другий розділ присвячено аналізу роботи органів місцевого самоврядування Висоцької ОТГ. У результаті дослідження структури та функцій місцевої влади виявлено низку проблем, зокрема недостатню комунікацію між владою і громадянами, а також низький рівень залучення населення до процесу контролю. Було визначено, що ефективність діяльності органів влади залежить від активної взаємодії з громадськістю, але для покращення цієї співпраці потрібно вирішити існуючі проблеми.

У третьому розділі проаналізовано практичні аспекти реалізації громадського контролю в межах Висоцької ОТГ, зокрема розглянуто приклади громадських ініціатив, спрямованих на моніторинг діяльності місцевої влади. Виявлено, що участь населення у цих процесах обмежена через проблеми з доступом до інформації та недостатню поінформованість. Водночас успішні приклади активної участі громадян засвідчили, що

громадський контроль може позитивно впливати на процеси прийняття рішень, зокрема у сферах інфраструктури та соціального забезпечення.

Четвертий розділ містить рекомендації щодо покращення системи громадського контролю в Україні. Зокрема, рекомендовано вдосконалити правову базу громадського контролю, сприяти співпраці між владою і громадянськістю, а також запровадити нові механізми контролю, як-от цифрові платформи для петицій і звернень. Особливу увагу приділено важливості інформування громадян через освітні кампанії та ЗМІ, що сприятиме підвищенню їхньої активності.

Загалом, проведені дослідження показали, що для ефективної реалізації громадського контролю необхідно розвивати правову та інформаційну базу, а також забезпечити активну взаємодію між громадянами і владою. Це створить умови для прозорішого та ефективнішого управління, що сприятиме розвитку демократії на місцевому рівні.

Важливими рекомендаціями є спрощення правових механізмів участі громадян у контролі, вдосконалення нормативно-правових актів, налагодження постійного діалогу між владою і громадою, впровадження цифрових інструментів контролю та підвищення обізнаності населення.

Для підвищення ефективності громадського контролю в Україні важливо також активно залучати громадян до процесу управління на всіх етапах – від формулювання ідеї до оцінки результатів. Враховуючи значний потенціал сучасних технологій, зокрема цифрових платформ, необхідно створити умови для їх використання в управлінських процесах. Це дозволить забезпечити доступність інформації для громадян та дозволить всім бажаючим брати участь у процесах громадського контролю, навіть якщо вони знаходяться далеко від місця прийняття рішень.

Не менш важливою є також роль громадських обговорень, слухань та інших форм активної участі населення. Ці інструменти забезпечують прямий зворотний зв'язок між громадянами та органами влади, що дозволяє враховувати інтереси громадськості при прийнятті рішень. Однак для

ефективної роботи цих механізмів необхідно забезпечити належну організацію таких заходів, що включає доступність інформації, належну підготовку матеріалів та можливість для всіх учасників висловити свої думки.

Крім того, велике значення має навчання та освіта громадян щодо їхніх прав і можливостей у сфері громадського контролю. Тому проведення освітніх кампаній, організація тренінгів та семінарів, що сприяють розвитку правової культури серед населення, є важливими етапами для ефективного впровадження механізмів громадського контролю.

Необхідно також приділити увагу інститутам, які можуть підтримувати громадський контроль на всіх рівнях, зокрема незалежним аудиторам, організаціям, що займаються моніторингом прав людини, а також юридичним установам, які можуть допомогти в розв'язанні проблем з доступом до інформації чи захистом прав громадян.

Впровадження системи постійного моніторингу та звітності органів місцевого самоврядування є важливим кроком для підвищення прозорості та відповідальності влади перед громадянами. Це дасть можливість оперативно виявляти недоліки в управлінні, а також запобігати корупційним проявам та іншим зловживанням.

Отже, для розвитку громадського контролю в Україні необхідно забезпечити комплексний підхід, що включає покращення правового забезпечення, удосконалення механізмів взаємодії між громадянами та органами влади, активне використання сучасних технологій та підвищення обізнаності населення. Лише за таких умов можна забезпечити справжнє демократичне управління, що відповідає потребам та інтересам громади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрєєва, М. В. (2018). Громадський контроль: правові аспекти та механізми реалізації. Київ: Юридична думка.
2. Антонов, А. В. (2021). Проблеми та перспективи розвитку інституту громадського контролю в Україні. Одеса: Юридичний журнал.
3. Бабич, І. О. (2020). Громадська участь та ефективність контролю на місцевому рівні: проблеми та рішення. Київ: Академія управління.
4. Баранов, В. С. (2021). Правова база для розвитку громадського контролю: європейський досвід для України. Чернівці: Видавничий дім "Юрінформ".
5. Бережна, К. А. (2021). Правові механізми забезпечення громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування в Україні. Київ: Видавничий центр "Юридична книга".
6. Бойко, О. Ю. (2021). Громадський контроль у сучасних умовах: європейський та український досвід. Київ: Академія наукових досліджень.
7. Бондар, М. І. (2021). Проблеми правового регулювання громадського контролю в Україні та шляхи їх подолання. Київ: Видавництво "Право і демократія".
8. Бондаренко, Н. І. (2020). Громадський контроль та його вплив на управлінські процеси на рівні територіальних громад України. Харків: Юридичний журнал.
9. Бородавка, В. П. (2021). Громадський контроль у контексті європейських стандартів: аналіз та адаптація до українських реалій. Київ: Видавництво "Європейський науковий центр".
10. Власенко, О. О. (2020). Інструменти та методи громадського контролю в умовах глобалізації та цифровізації. Харків: Видавництво "Глобус".

11. Герасимчук, С. В. (2021). Громадський контроль за виконанням місцевих бюджетів: проблема прозорості та підзвітності. Київ: Видавництво Академії правових наук.
12. Головка, О. І. (2019). Проблеми розвитку громадського контролю в Україні. Журнал "Актуальні питання публічного управління", 15(2), 45-57.
13. Гордієнко, В. О. (2020). Роль громадського контролю в демократизації місцевого управління в Україні. Краматорськ: Видавничий центр "Право та розвиток".
14. Громадська організація "Демократичний альянс" (2021). Громадський контроль як інструмент розвитку місцевої демократії в Україні. URL: <https://www.dem-alliance.org>
15. Громадська платформа "Активна громада". (2022). Інструменти громадської участі в місцевому самоврядуванні. URL: <https://activecitizens.org.ua>
16. Гуманітарний інститут Київського національного університету ім. Т. Шевченка. (2021). Дослідження громадського контролю в Україні: сучасні виклики та тенденції. Київ: Видавництво університету.
17. Державна служба статистики України (2021). Інформація про органи місцевого самоврядування та їх діяльність. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
18. Державна служба статистики України. (2021). Інформація щодо реалізації громадського контролю на рівні місцевих органів влади. URL: <https://ukrstat.gov.ua>
19. Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру. (2021). Правові аспекти громадського контролю у діяльності місцевих органів влади. URL: <https://land.gov.ua>
20. Дорошенко, О. І. (2017). Сучасні механізми реалізації громадського контролю в Україні: теоретичні та практичні аспекти. Харків: Права людини.
21. Євтушенко, Л. С. (2021). Інституціоналізація громадського контролю в Україні: правові та організаційні аспекти. Полтава: Видавництво "Юридичний консалтинг".

22. Закон України "Про громадський контроль". (2015). Законодавство України про громадський контроль. Київ: Верховна Рада України.
23. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні". (2017). Законодавство України про місцеве самоврядування. Київ: Верховна Рада України.
24. Зубенко, О. В. (2021). Громадський контроль як важливий інструмент демократизації місцевого самоврядування в Україні. Одеса: Видавництво "Академія права".
25. Іванова, Л. І. (2020). Соціальні інновації в Україні: вплив громадського контролю на місцеві органи влади. Київ: Видавництво "Соціальна політика".
26. Кабінет Міністрів України (2016). Національна стратегія управління громадським контролем. Київ: Кабмін України.
27. Кабінет Міністрів України. (2022). Порядок організації громадського контролю в органах місцевого самоврядування України. URL: <https://www.kmu.gov.ua>
28. Карпенко, Т. В. (2020). Партнерство громадськості та органів місцевої влади: сучасні підходи та перспективи розвитку. Київ: Видавництво "Консалтинг".
29. Кобець, М. В. (2021). Сучасні тенденції громадського контролю в Україні: виклики та можливості для місцевих громад. Київ: Видавничий дім "Інновація".
30. Ковальчук, В. І. (2022). Електронні платформи та їх роль у розвитку громадського контролю на місцевому рівні. Київ: Видавництво "ІТ-право".
31. Комітет з питань державної служби. (2021). Питання взаємодії громадськості з органами влади в рамках громадського контролю. URL: <https://gov.ua>
32. Костенко, І. Л. (2022). Інструменти та механізми участі громадян у місцевому самоврядуванні: виклики та можливості. Львів: Науковий центр соціальних досліджень.

33. Кравець, Н. В. (2020). Державний та громадський контроль в Україні: взаємодія на рівні місцевого самоврядування. Київ: Видавничий центр "Наука".
34. Кривенко, О. Л. (2020). Залучення громадськості до процесів місцевого управління: досвід реформування в Україні. Одеса: Наукове видавництво "Остром".
35. Кривонос, Н. М. (2019). Роль громадських організацій у громадському контролі: шлях до демократизації влади. Київ: Інститут політичних та соціальних досліджень.
36. Кудрявцев, В. П. (2021). Ефективність механізмів громадського контролю на рівні місцевого самоврядування: практичні аспекти. Донецьк: Донецький національний університет.
37. Кузьменко, І. В. (2020). Роль громадських організацій у здійсненні громадського контролю за органами місцевого самоврядування. Харків: Право.
38. Кузьменко, Р. О. (2020). Особливості громадського контролю в умовах децентралізації в Україні. Вінниця: Видавництво "Технології управління".
39. Куценко, І. В. (2020). Залучення громадян до управлінських процесів на рівні місцевих громад: проблеми та перспективи розвитку. Харків: Права людини.
40. Лабунь, А. О. (2021). Громадський контроль як інструмент підвищення ефективності місцевого самоврядування в Україні. Київ: Видавництво "Академія державної служби".
41. Лапін, Д. І. (2020). Механізми громадського контролю та взаємодія органів місцевого самоврядування з громадськістю. Запоріжжя: Видавничий центр "Наука".
42. Левченко, Т. О. (2017). Механізми громадського контролю в Україні: теоретичні та практичні аспекти. Київ: Наукова думка.

43. Липчук, Т. В. (2020). Механізми забезпечення прозорості та відкритості діяльності органів місцевого самоврядування. Львів: Видавництво Львівського університету.

44. Ліповська, І. І. (2020). Громадський контроль в умовах постійних змін та реформ: національний та міжнародний досвід. Дніпро: Видавництво "Модерн".

45. Логвиненко, С. М. (2022). Соціально-правовий аспект громадського контролю в Україні. Харків: Видавничий дім "Юридична думка".

46. Лозовський, М. М. (2018). Інформаційна прозорість та механізми громадського контролю в системі місцевого самоврядування. Львів: Літопис.

47. Мельник, В. М. (2019). Публічний сектор та громадська участь: моделі громадського контролю в Україні та за кордоном. Київ: Видавництво "Юридична думка".

48. Механізми громадського контролю в Україні: аналіз та перспективи (2017). Науково-практичний журнал "Громадянське суспільство". 5(1), 30-42.

49. Міжнародна організація "Freedom House". (2020). Міжнародні стандарти громадського контролю та участі у прийнятті рішень. URL: <https://freedomhouse.org>

50. Міжнародна організація "Transparency International Україна". (2021). Прозорість та підзвітність органів влади: ключові аспекти для розвитку громадського контролю в Україні. Київ: Transparency International.

51. Міжнародний фонд "Відродження". (2020). Громадський контроль у діяльності органів місцевого самоврядування: досвід України та Європи. Київ: Міжнародний фонд "Відродження".

52. Міністерство розвитку громад та територій України. (2021). Стратегія розвитку громад: роль громадського контролю у вдосконаленні управлінських процесів. Київ: Міністерство розвитку громад та територій України.

53. Міністерство розвитку громад та територій України. (2022). Наказ про створення умов для розвитку громадського контролю в ОТГ. URL: <https://www.minregion.gov.ua>

54. Національна академія державного управління при Президентіві України (2020). Громадський контроль в Україні: теоретичні підходи і практичні реалізації. Київ: Національна академія.

55. Національна асоціація місцевих органів влади України. (2021). Моделі громадського контролю в Україні та їх адаптація до сучасних умов. URL: <https://www.nalv.org.ua>

56. Оніщенко, Л. М. (2016). Правові засади громадського контролю в Україні. Полтава: Полтавський університет економіки та торгівлі.

57. Офіційний сайт Висоцької ОТГ Рівненської області. (2022). Аналіз ефективності взаємодії громадян з органами місцевого самоврядування в Висоцькій ОТГ. URL: <https://vysotska-gromada.gov.ua>

58. Петренко, І. О. (2021). Аналіз практики громадського контролю в Україні: проблеми і шляхи їх подолання. Суми: Видавництво "Інститут публічного управління".

59. Петрів, О. В. (2018). Демократичний контроль над органами влади: міжнародний досвід та українська практика. Київ: Либідь.

60. Петров, В. В. (2018). Громадський контроль на рівні місцевих громад: теорія та практика. Одеса: Юридичні студії.

61. Прохорова, А. І. (2020). Електронні платформи для громадської участі: роль у розвитку громадського контролю на місцевому рівні. Київ: ІТ-платформи для громад.

62. Рибалко, О. А. (2016). Соціальні ініціативи в Україні: роль громадського контролю в реформуванні місцевої влади. Журнал "Соціальна політика", 14(2), 50-62.

63. Романенко, Ю. М. (2021). Розвиток механізмів громадського контролю в Україні: досвід місцевих громад. Київ: Академія правових наук.

64. Романова, О. О. (2021). Громадська участь в управлінні на місцевому рівні: перспективи та проблеми. Львів: Науково-видавничий центр "Культура і право".

65. Руденко, І. В. (2021). Трансформація системи місцевого самоврядування через громадський контроль. Дніпро: Видавництво "Суспільство".

66. Савельєва, С. М. (2022). Громадський контроль як елемент соціальної відповідальності органів влади. Черкаси: Науково-дослідний інститут соціальних наук.

67. Савченко, Т. В. (2022). Громадський контроль у процесах децентралізації та реформи місцевого самоврядування в Україні. Одеса: Видавництво "Політика".

68. Сайт Висоцької ОТГ Рівненської області. (2022). Офіційний сайт Висоцької об'єднаної територіальної громади. URL: <https://vysotska-gromada.gov.ua>

69. Сіденко, Л. О. (2021). Використання цифрових технологій для підвищення ефективності громадського контролю в Україні. Харків: Видавничий дім "Інформатика".

70. Ткаченко, Т. І. (2022). Стратегії розвитку громадського контролю в Україні: правові та інституційні аспекти. Чернівці: Чернівецький університет.

71. Український інститут національної пам'яті. (2020). Історичні та сучасні аспекти громадського контролю в Україні. Київ: Інститут національної пам'яті.

72. Український центр суспільних досліджень (2022). Використання цифрових технологій для громадського контролю в Україні: досвід та можливості. URL: <https://www.ucs.gov.ua>

73. Фролова, О. Є. (2020). Соціальний контроль та його роль у розвитку демократичного суспільства. Журнал "Соціальні науки", 6(3), 90-102.

74. Харченко, Л. А. (2021). Громадський контроль на рівні місцевого самоврядування: правові та організаційні аспекти. Київ: Юридичний факультет Київського університету.

75. Хомутова, М. В. (2021). Аналіз успішних моделей громадського контролю в Європейському Союзі та їх адаптація в Україні. Львів: Науково-дослідний інститут суспільних наук.

76. Центральний інститут післядипломної освіти. (2022). Підвищення ефективності громадського контролю через електронні технології. URL: <https://edu-center.com.ua>

77. Чередніченко, Т. Г. (2021). Роль громадських рад в управлінні та контролі за діяльністю органів місцевого самоврядування. Львів: Літературна агенція "Видавничі традиції".

78. Черненко, О. В. (2021). Прозорість та підзвітність органів місцевого самоврядування в контексті громадського контролю в Україні. Львів: Видавництво "Право і культура".

79. Шаповалова, В. В. (2021). Громадський контроль як інструмент підвищення ефективності управлінських процесів на рівні ОТГ. Київ: Видавничий дім "Інфоцентр".

80. Шевченко, І. А. (2019). Громадський контроль у системі місцевого самоврядування: досвід та перспективи. Журнал "Місьцеве самоврядування", 12(4), 65-78.

81. Шевченко, І. І. (2021). Інновації у сфері громадського контролю: цифрові платформи для взаємодії з громадськістю. Вінниця: Видавничий центр "Наука і технології".

82. Шевченко, С. В. (2021). Правові основи громадського контролю на рівні місцевих громад України. Київ: Інститут публічного права.

83. Яковенко, О. П. (2021). Проблеми та перспективи розвитку механізмів громадського контролю на рівні місцевого самоврядування. Луцьк: Видавничий центр "Місьцева влада".

84. Яковлева, Т. В. (2020). Роль громадських організацій у здійсненні громадського контролю в Україні. Київ: Видавництво "Лідер".